

DIALOGAS

2013 m. rugsėjo 5 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 32 (1051). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Kiek švelnumo! Turbūt sesutės.

*Vyresniosios apkabinimas globėjiškas,
mažesniosios – kibus įsitvėrimas:
tu man svarbi, būk šalia.*

*Kaip gera tokias akimirkas
patirti: ir globoti,
ir būti globojamam.*

Žitos Šlogerienės nuotr.

**Šešėlinis ministras
V.Stundys: nesolidi,
begėdiška socialdemokratų
propaganda**

POŽIŪRIS 3 p.

**G.Steponavičius:
kas laukia Lietuvos švietimo
naujais mokslo metais**

POŽIŪRIS 3 p.

**Kai tikrieji tikslai
ir rezultatai nutylimi**

POŽIŪRIS 7 p.

Kūrybiška – kokybiška? (I)

I.Videikaitė: „Mano patirtis ir eksperimentas sako, kad negali būti lygybės ženklų tarp kūrybiškos ir kokybiškos pamokos, kai kalbama apie BP įvardytas žinias ir gebėjimus, o tai reiškia – ir apie pasiruošimą egzaminams.“

POŽIŪRIS 9 p.

**Vadovavimo iliuzija:
rūšiuodamas šiukšles,
pradėk nuo savęs**

11 p.

Nuo ko pradėdame?

Naujų mokslo metų smagratis pajudėjo. Rugsėjo 1-osios išvakarėse surengtos švietimo darbuotojų konferencijos pavadinimas šiemet klausė: „Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 metams. Nuo ko pradėsime?“ Atsakymus, kaip visada, pateikė patys konferencijos organizatoriai.

Pasitarimas, konferencija, instruktažas?

Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) organizuojamos rudeninės konferencijos, kai Seimo, Vyriausybės ir ministerijos atstovai į sostinę susirinkusiems savivaldybių bei jų švietimo tarnybų vadovams pri-

stato savo darbus ir planus bei nurodo at-einančių mokslo metų gaires, – sena ir dar bemaž nereformuota Lietuvos švietimo sistemos tradicija. Tiesa, dar neseniai analogiško turinio renginiai buvo vadina-mi pasitarimais. Tačiau „demokratiškiau“ skambantis vardas vis dėlto neprigijo – la-bai jau akivaizdu, jog renginyje, į kurį su-važiuoja 60-ies savivaldybių bei dar kelių valstybės institucijų atstovai, tartis ir su-sitarti yra neįmanoma. Tačiau informuoti apie jau padarytus bei planuojamus aukš-tesnių instancijų sprendimus, kitaip ta-riant, nurodyti mokyklų steigėjams ir sa-vininkams naujų mokslo metų gaires, ži-noma, galima.

Kada ir kokiomis aplinkybėmis tokie renginiai Lietuvoje atsirado, galima ir pasi-ginčyti. Mat šias detales patikslinti panoru-siam „Dialogui“ Lietuvos švietimo istorijos

muziejaus atstovė sakė, jog patvirtinti, kad tokie renginiai vykdavo ir tarpukario Lietu-voje, ji negalinti. Taigi gali būti, kad tradici-jos šaknys ne tokios jau ir gilios.

Kukliai ir oriai

„Visų pirma, mokykla turi tapti ne objektu, kurį tvarko kas nors iš šalies, o subjektu – veikėju, turinčiu savo veidą, tradicijas, tempus.“ Šią habilituotos dak-tarės Meilės Lukšienės mintį švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis iškėlė į savo pranešimo preambulę. Mat šie me-tai Lietuvai ištis ypatingi: pirmąkart vals-tybės švietimo istorijoje mūsų mokslinin-kės vardas minimas tarptautiniu mastu – UNESCO minimų sukačių kalendoriuje greta H.Hessės, A.Camus, G.Verdi bei kitų pasaulio kultūrai ypač reikšmingų vardų.

Nukelta į 4 p. ▶

**J.Biliūno Juozapotą ištiko žiaurus smūgis, kai vieną
rytą nesulaukė savo vyro, grįžtančio pietų. 5 p.**

Didžiausia šalies švietimo problema – LEU?

Antradienį (09 03) vykusią akademinių pusryčių su Lietuvos studentų sąjungos (LSS) atstovais metu švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis pareiškė, kad permainos aukštojo mokslo sistemoje neišvengiamos. „Įstatyme bandysime „prastumti“ nuostatas, kad universitetai net į mokamas vietas negalėtų priimti studentų su 2, 3, 4 balais, nes tokio studento gal ir nepavadinasi analfabetu, tačiau tai yra nelabai raštingas žmogus. Yra universitetų, kurie yra įvedę minimalią studentų atrankos ribą pagal balus, tačiau dauguma net nenori apie tai girdėti, nes tokiu būdu jie prarastų pusę studentų“, – kalbėjo D.Pavalkis. Kritikos strėlių jis paleido ir Lietuvos edukologijos universiteto pusėn. Kliuvo ir Mykolo Romerio universitetui (MRU): „Vienoje diskusijoje Seime buvo įvardyta taip: didžiausia Lietuvos švietimo prob-

lema yra Lietuvos edukologijos universitetas, nes jis priima studentus su labai žemais balais kaip, beje, ir MRU. Tai yra negerai.“

D.Pavalkis sakė, kad blogiausia, kai studentas iš universiteto išeina su aukštojo mokslo diplomu, tačiau neturėdamas nei žinių, nei patirties. Maža to, jis dar ir visiškai nereikalingas darbo rinkai: „Šis variantas yra žiauriausias: valstybės pinigai sunaudoti, ketveri žmogaus metai prarasti, o jis lieka niekam nereikalingas.“

Ministras žadėjo, kad Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimai turėtų būti parengti maždaug po mėnesio.

D.Pavalkis sakė palaikantis vadinamosios angliškos sistemos idėją, kai visi stojantieji ima pasikolas studijoms, o baigę mokslus jas grąžina arba negrąžina priklausomai nuo gaunamų pajamų.

Maistas tiekiamas termosuose

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) surinkti duomenys rodo, kad beveik penktadalis Lietuvos mokyklų moksleiviai maitinami ne vietoje pagamintu, o termosuose atvežtu maistu.

Pasak VMVT, iš 1285 šalyje veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų 82 proc., arba 1033 įstaigos, turėjo maisto tvarkymo skyrius (virtuves, valgyklas), kuriuose gaminamas maistas. Tuo metu 18 proc., arba 252 mokyklose, tokių skyrių nebuvo. Pastarąsias mokyklas lankantys vaikai maitinami termosuose atvežtu maistu.

Daugiausia maistu iš termosų maitinami Vilniaus rajono moksleiviai – 50-yje šios savivaldybės mokyklų maistas negaminamas. Kauno rajone tokių mokyklų yra 17, Kėdainių – 14, Raseinių – 13, Panevėžio ir Šilutės rajonuose – po 12, Šiaulių r. – 10.

VMVT pareiškė nepritarianti verslininkų pasiūlymams teikti vaikams prieš dieną pagamintą, atvežtą, o vėliau pašildytą maistą.

„Aišku, kad mūsų vaikams netinka mityba šaldytais produktais, juos atšildant, atvežant maistą. Suvokiant sudėtingą situaciją, galimos kokios nors išimties mokyklose ar klasėse, kur yra po kelis vaikus. Bet reikia ypač kontroliuoti vaikų mitybą“, – BNS sakė Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė D.Mikutienė.

Vaikų mitybos klausimą svarstęs Seimo Sveikatos reikalų komitetas nutarė prašyti VMVT, kad ji iki gruodžio mėnesio pateiktų išanalizuotą moksleivių maitinimo situaciją ir pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo. Savivaldybių paprašyta, kad jos atsakingai spręstų vaikų maitinimo klausimą.

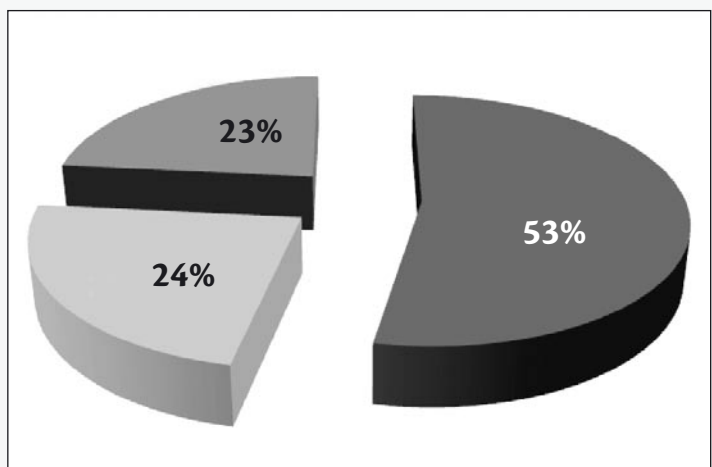
APKLAUSA

Švietimo dirvonai ir toliau piktžolėmis neužaugs

Ar turite asmeninių profesinio pobūdžio idėjų, projektų ar planų, kuriuos šiais mokslo metais ketinate realizuoti, – klausėme www.dialogas.com šią savaitę.

53 proc. respondentų atsakė turintys, ir ne vieną;
24 proc. – tikisi, kad idėjų ir projektų dar atsiras;
23 proc. – ketina „plūgą traukti“ sena vaga.

Taigi, be jokių abejonių, švietimo dirvonai ir šiais mokslo metais piktžolėmis neužaugės. Sėkmingų darbų!

Pamokos muziejuose turėtų būti nemokamos

Su kultūros ministru Š.Biručiu praėjusį šeštadienį (08 31) susitikę Lietuvos moksleivių sąjungos (LMS) nariai pristatė pasiūlymus, kurie, jų manymu, padidintų muziejų lankomumą ir papildytų švietimą papildomomis funkcijomis. Moksleivių norą lankytis muziejuose bei lankytojų Lietuvos vietose moksleivių atstovai siūlo didinti šiais metodais:

- Peržiūrėti bendrojo ugdymo programas, išrinkti pamokų temas ir jas susieti su Lietuvoje veikiančių muziejų sąrašu, pagal kurį mokytojai galėtų organizuoti pamokas juose. Lankyma-

sis muziejuje pamokos metu turėtų būti nemokamos.

- Sukurti fondą-programą, skirtą mokinių pažintinių ekskursijų po Lietuvą finansavimui. Siekiant užtikrinti mažiau galimybių turinčių vietovių mokinių kultūros prieinamumą visoje Lietuvoje, prioritetas turėtų būti skiriamas jų finansavimui.

- Išnaudoti mokyklose įkurtus muziejus ir skatinti jų kūrimą bei naudojimą. Mokytojams, kurie yra atsakingi už mokyklos muziejaus plėtrą ir priežiūrą, organizuoti metodinius mokymus, kurie praplėstų mokytojų turimas žinias apie muziejuje esančius eks-

ponatus ar specifinę muziejaus sritį (pvz.: geologiją ir kt.).

- Sukurti ir užtikrinti interaktyvias prieigas, kuriomis mokiniai galėtų naudotis pamokų metu, prie valstybei priklausančių muziejų. Naudotis užsienio šalių muziejų praktika, patrauklia mokiniams.

Kultūros ministras padėkojo LMS nariams ir sutarė, kad LMS paruoš programą, kurią siūlys Kultūros bei Švietimo ir mokslo ministerijoms, o Kultūros ministerija informuos LMS apie muziejų modernizavimo projektus bei edukacijos programas.

Kultūros ministerijos pavaldume yra 16 muziejų.

„Mokykla 2013“ paskelbė šių metų akcentus

„Šių metų parodoje norime aktualiai ir netradiciškai kalbėti apie gamtos mokslų mokymo būdus bei priemonių panaudojimą dėstant kitas disciplinas, – teigia švietimo parodos „Mokykla 2013“ projekto vadovė A.Žekonytė. – Juk didžioji dalis mokyklose dėstomų dalykų – įvairialypiai gamtos reiškiniai, be to, šiuos mokslus krema visi aliai vieno – nuo pirmokėlio iki abituriento.“

Pasak jos, parodoje bus galima pamatyti, kaip, narpliodami dangaus kūno atsiradimo teorijas ar pro skaitmeninį teleskopą stebėdami kometos judėjimą dangaus skliautu, vaikus galime mokyti ne tik astronomijos, bet ir tautosakos pagrindų, supažindinti su senųjų žvaigždėlapų kūrimo principais ar pristatyti didžiųjų atradimų istoriją. Interaktyviais parodos renginiais bus siekiama parodyti, jog norint užauginti plataus akiračio, kūrybingai mąs-

tantį vaiką kiekvienas mokytojas turėtų gebėti demonstruoti sąsajas tarp įvairių mokslų, skirtingų laikotarpių subrandintų idėjų.

„Mokykla 2013“ organizatoriai žada, kad parodoje veiksiančioje interaktyvioje klasėje lankytojai – mokytojai, mokiniai ir jų tėvai – galės tiesiogiai stebėti alternatyvias pamokas, patys išbandyti įvairias priemones ir taip semtis įkvėpimo visiems mokslo metams.

Kitus parodos renginius siejant aktualiai ne tik atskirai mokyklai, bet ir visai valstybei lyderystės švietime tema. Parodos metu vyks švietimo vadovų forumas, kuriame bus apžvelgtos lyderystės švietime stiprinimo gairės. Parodos lankytojus taip pat kvies „Mokytojų kambarys“, kuriame visi norintieji galės pasidalinti įžvalgomis, ką jiems reiškia lyderystė švietime, kaip ji galėtų būti įgyvendinama, kokios naudos

atneštų mokyklai ir mokiniui ir, žinoma – koks turėtų būti tikras lyderis.

Edukologės Meilės Lukšienės 100-ųjų gimimo metinių proga bus pagerbti mokytojai šviesuoliai, o iš anksto atrinktos mokinių komandos varžysis organizacinių, meninių, derybinių gebėjimų ir žinių taikymo užduotyse. Visas tris dienas parodos dalyviai turės galimybę ugdytis lyderystės įgūdžius, bendradarbiauti, mokyti vieni iš kitų.

Jau trečius metus organizuojama paroda „Mokykla“ siekia tapti švietimo bendruomenės idėjų kalve – vieta, kur susitinka įdomiausios įžvalgos, aktualiausios temos, užsimezga draugystės ir įskeliamas smalsumo kibirkštis mokiniui, mokytojui, mokyklai.

Paroda „Mokykla 2013“ vyks gruodžio 6–8 dienomis Lietuvos parodų ir kongresų centre „Litexpo“.

TYRIMAI

Neatsakingai skolintis pradėdama dar mokykloje

„Swedbank“ Asmeninių finansų instituto (AFI) organizuotos ketvirtosios Nacionalinės ekonomikos mokytojų konferencijos metu atliktos apklausos duomenimis, beveik trečdalis pedagogų įsitikinę, kad neatsakingas skolinimasis yra opi moksleivių problema. Ekonomikos mokytojų apklausos duomenimis, 29 proc. pedagogų mano, kad moksleiviai turi daug problemų dėl skolinimosi, kai kurie jų net įsigudrina naudotis greitųjų kreditų bendrovių paslaugomis. Toks pat nuosimtis mokytojų teigė, kad vaikai nedideles sumas skolinasi iš pažįstamų ir artimųjų. Dešimtadaliui apklaustųjų buvo sunku įvertinti situaciją, tačiau nė vienas pedagogas neišreiškė nuomonės, kad moksleiviai nesusiduria su skolinimosi problemomis.

Anot AFI vadovės O.Bloženės, tokią situaciją mokyklose gali lemti tai, kad moksleiviai dar nesugeba atskirti poreikių nuo norų bei tinkamai įvertinti, kokių pasekmių tolesniame gyvenime gali turėti kredito istorija. Tuo įsitiki-

nę ir apklausoje dalyvavę ekonomikos mokytojai – beveik pusė jų (47 proc.) teigė, jog moksleiviai nesupranta kredito istorijos svarbos, o 17 proc. pripažino, kad moksleiviai apskritai nieko nežino apie kredito istoriją.

„Savarankiškas jauno žmogaus gyvenimas neretai prasideda nuo finansinio išpareigojimo – studijų paskolos. Todėl atsainus požiūris į kredito istoriją ir skolinimąsi gali apkartinti ne tik laiką universitete, bet ir ne vienerius metus po to. Ir ne vien dėl to, kad dėl įrašų kredito istorijoje toliau skolintis gali būti brangiau ir sudėtingiau. Svarbiausia, jog tai parodo asmens nesugebėjimą gyventi pagal savo pajamas arba neatsakingą požiūrį į prisiimamus išpareigojimus“, – teigė O.Bloženė.

Apklausos duomenimis, tik 48 proc. ekonomikos mokytojų įsitikinę, kad moksleiviai aktyviai domisi tinkamu asmeninių finansų valdymu – tai jiems svarbu jau šiuo metu arba planuojant savo ateitį. Beveik ketvirtadalis (24 proc.) pe-

dagogų tvirtino, kad vaikams labiau rūpi investavimas nei kitos asmeninių finansų temos.

„Jaunosios kartos maksimalizmas, paprastai paveiktas filmuose, knygose ar socialinėje erdvėje peršamu įvaizdžiu apie greitą pelną, iš dalies yra suprantamas. Tačiau investavimas nėra ta tema, nuo kurios turėtų prasidėti finansų pažinimas ir savarankiškas gyvenimas. Svarbiau pirma įgyti elementarių asmeninių finansų valdymo žinių ir įgūdžių – tokių kaip taupymas, išlaidų planavimas, biudžeto sudarymas.

Šešėlinis ministras V.Stundys: nesolidi, begėdiška socialdemokratų propaganda

Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos seniūno pavaduotojas Valentinas Stundys pasipiktino prieš pat rugsėjo pirmąją Lietuvos socialdemokratų partijos (LSDP) frakcijos infocentro vadovės Jolantos Bielskienės vardu žiniasklaidoje išplatinta, V.Stundžio žodžiais, „begėdiškai neteisinga informacija apie mokyklas Lietuvoje ir komunistiškai šviesias Algirdo Butkevičiaus gelbėjimo pastangas“. Parlamentaras pažymi,

kad „anot šios partinės rašinėtojos“, dabartinė Vyriausybė karštligiškai puolė taisyti Andriaus Kubiliaus švietimo politikos klaidas, taip pat J.Bielskienė esą kaltina buvusią valdžią sugriovius mokyklų tinklą.

„Taigi kaip buvo iš tiesų? Ar kitų, ar savo klaidas?“ – klausimus formuluoja V.Stundys.

„Nuo 2000 iki 2008 metų pabaigos, dvi kadencijas, valdžia buvo LSDP rankose, ji formavo Vyriausybę ir tuometę politiką. 2000/2001 mokslo metų pradžioje, Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje buvo 2354 bendrojo ugdymo įstaigos (mokyklos-darželiai, pradinės, pagrindinės ar vidurinės mokyklos, gimnazijos), 2008/2009 mokslo metus pradėjo 1389 švietimo įstaigos. Taigi per aštuonerius metus socialdemokratų valdžia sunaikino beveik tūkstantį mokyklų. Beje, daugiausia uždaryta nedidelių pradinė mokyklų, tų švietimo įstaigų, kurių yra arčiausiai vaiko: 2000 m. jų – 808, 2008/2009 m. m. pradžioje – tik 95, – sako V.Stundys. – Neanalizuosiu struktūrinių pokyčių subtilių ar negailestingos demografijos, čia svarbi yra oficiali statisti-

ka. Taigi infocentro vadovė tėra sovietinė propagandistė, negebanti sąžiningai analizuoti faktų.“

Parlamentaras savo atgarsyje į minėtą LSDP informaciją pateikia A.Kubiliaus vadovaujamos 15-os Vyriausybės darbo metų švietimo įstaigų statistiką: 2008/2009 m. m. – 1389 mokyklos, 2012 metais – 1278, šiuos mokslo metus pradėjo per 1200 įstaigų. Taigi, – daro išvadą V.Stundys, – A.Kubiliaus kadencijos statistika tokia: uždaryta apie šimtas mokyklų, t. y. net dešimtkart mažiau nei socialdemokratų vadovavimo laikais.

„Suprantama, kad pagrindinei LSDP informatorei Muravjovai yra labai artimai suprantamas, tik prieššventinėje jos propagandoje tas palyginimas nekorektiškas, bet labai netikėtai savikritiškas – mokyklas su didžiausiu ūpu naikino būtent 2000–2008 metų centrinė valdžia“, – toliau dėsto įžeidžių replikų ir sarkastiškų apibūdinimų LSDP frakcijos infocentro vadovės adresu nešykštintis šešėlinis švietimo ir mokslo ministras V.Stundys.

„Kokie buvo socialdemokratų anų kadencijų švietimo tikslai? Jų esmę atskleidžia to meto Švietimo įstatymas – iki 2012 metų

turėjo nebelikti vidurinių mokyklų. Taigi šio rugsėjo jau būtų nebesulaukę kelios dešimtys kaimo vidurinių mokyklų. Tik 2011 metų Švietimo įstatymo redakcija ne tik nustatė 2015 metų terminą, bet įteisino ir švietimo įstaigų įvairovę – ilgąsias gimnazijas, miesto pakraščio ir pasienio mokyklas, unikalių ugdymo sistemų mokyklas ir t. t., įtvirtino vietos bendruomenių pozicijos svarbą. Taigi būtent A.Kubiliaus Vyriausybei sudėtingiausios pasaulinės krizės sąlygomis teko atsakomybė stabdyti socialdemokratų suprognuotą negailestingą mokyklų naikinimą.

Gaila, kad tokie vištakūs ir neatsakingi LSDP infocentro pareiškimai platinami šventinio šurmulio metu. Švietimo politika turi būti aukščiau partinės retorikos, nacionalinė, grindžiama valstybinės strategijos nuostatomis, kurias svarsto aktyvioji visuomenė, pedagogai, asociacijos, t. y. siekiama sutarimo. Beje, ir naujosios strategijos projektas patobulintas tik tiek, kad prikašiotas tik socialdemokratų rinkimų programos rązinių. Politikai turėtų matyti giliau“, – savus pagirdamas, o politinius oponentus supeikdamas reziumuoja V.Stundys.

„Dialogo“ inf.

Kas laukia Lietuvos švietimo naujais mokslo metais

Gintaras STEPONAVIČIUS,

Liberalų sąjūdžio partijos vicepirmininkas

Naujų mokslo metų išvakarėse įprasta pažvelgti į tai, kokie pokyčiai laukia mokinių, tėvų ir pedagogų. Prisipažinsiu – pasidalinti mintimis apie artimiausias perspektyvas paskatino keli pastarųjų dienų Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) ir Vyriausybės sprendimai, o taip pat – rugpjūčio 27 d. vykusios visos Lietuvos švietimo bendruomenės konferencija, skirta prof. Meilės Lukšienės šimtosioms gimimo metinėms ir naujų mokslo metų aktualijoms.

Šiomis dienomis neabejotinai svarbiausia *Geroji žinia* yra Vyriausybės politinė valia 2014 metais švietimui palikti lėšas, kurios mažėja mažėjant mokinių skaičiui. Tai dar turės būti įtvirtinta kitų metų valstybės biudžete, bet maždaug 67 milijonų litų palikimas tikriausiai leis sumažinti daugelį įtampų ir bent iš dalies spręsti jautriausias problemas.

Kokias kaimo mokyklas gelbės?

Vyriausybė priėmė du nutarimus – dėl Mokinio krepšelio bei mokyklų tinklo taisyklių pakeitimo, kurie brėžia kryptį, kaip bus paskirstomos papildomos lėšos. Verta į šiuos sprendimus pažvelgti giliau, juolab kad viešai ir plačiai paskleista žinia, jog tokie sprendimai padės išgelbėti 150 mažų kaimo mokyklų.

Šiuo metu veikia daugiau nei 400 kaimo (pradinė ir pagrindinė) mokyklų, kuriose besimokančiųjų skaičius paprastai neviršija 100. Deja, Vyriausybės sprendimai šių sunkiausioje padėtyje esančių mokyklų nepalies – vienam mokiniui skiriamos lėšos išlieka tokios pačios kaip ir anksčiau.

Tuo tarpu gana ženkliai yra didinami kaimiškose vietovėse veikiančių vidurinių mokyklų 9–12 klasių moksleivių finansavimo koeficientai. Kitaip tariant, Vyriausybės sprendimais realiai padedama tik mažiau nei 100-ai kaimo vidurinių ir gimnazijų, nors šių mokyklų veikimas neybo ant plauko – jose mokosi po 100–250 mokinių.

Taip, papildomos lėšos aukštesnių klasių moksleiviams leis kaimo mokykloms išlikti vidurinėmis arba net tapti gimnazijomis keleriems metams. Tačiau ilgus metus diegiamas principas „kuo mažesnis vaikas, tuo arčiau mokykla“ atidedamas į šoną.

Todėl kyla natūralus klausimas: kodėl Vyriausybė, priešaky su ŠMM, skleidžia tiesos neatitinkančią informaciją apie sprendimus, kurie neva padės išsaugoti 150 mažų kaimiškų mokyklų? Išgirdus šią viltingai skambančią žinią palengvėjimo atodūsį daugelyje nedidelių mokyklų netrūkų pakeis nusivylimas ir neišsipildžiusių lūkesčių nuotaikos.

Tad dar liūdniau skamba priimtų sprendimų pavymui skleidžiama neteisybė tų „švietimiečių“ bendruomenių, kurių tikėjosi, kad politikų žodžius lydės ir tai patvirtinantys sprendimai, atžvilgiu.

Pokyčiai – švietimo kokybės sąskaita

Verta atkreipti dėmesį, kad iš principo kilnus siekis palengvinti kaimiškų vidurinių mokyklų dalią atsilieps ugdymo kokybei. Mažinami reikalavimai vidurinėms ir gimnazijoms iki vienos 11 klasės kaimiškose vietovėse reiškia, kad aukštesnių klasių moksleiviai turės mažiau pasirinkimų

dalykų, o tai gali neigiamai atsiliiepti tokias mokyklas baigiantiems jaunuoliams – laikant egzaminus ir ruošiantis stojimui į aukštąsias mokyklas.

Papildomos lėšos bus skiriamos visų pirma tiems rajonams, kurie vengė dar socialdemokratų sumanyto mokyklų tinklo pertvarkymo.

Reikia pastebėti, kad socialdemokratų daugiau nei prieš dešimtmetį pradėta mokyklų tinklo pertvarka vyko sunkiai ir turėtų pasibaigti 2015 metais, kaip tai numato galiojantis Švietimo įstatymas. Didžioji dalis savivaldybių jau užbaigė tinklo pertvarką arba jau yra priėmusios sprendimus dėl mokyklų tipų skirtingose (miestų ar rajonų) vietovėse. Ne vienoje savivaldybių kaimiškoje mokykloje nebeformuojamos 11 klasės, tačiau Vyriausybės patvirtinti pakeitimai vėl įžiebė naujas diskusijas dėl seniai sutartų klausimų.

Svarbu pažvelgti, kaip geografiškai pasiskirstys dešimtys milijonų lėšų, skiriamos padidinus 11–12 klasių mokinių koeficientus. Štai, pavyzdžiui, Vilniaus rajone tokių mokyklų yra 21, Šalčininkų – 11, Kauno rajone – 10 mokyklų. Kitaip tariant, finansaiškai bus apdovanotos tos savivaldybės, kurios sąmoningai dėsė ir ilgus metus nepriėmė reikiamų sprendimų. Didžioji dalis 18-os milijonų litų, skirtų kaimiškų vidurinių mokyklų aukštesnių klasių moksleiviams, nukeliaus būtent šioms trims savivaldybėms.

Dar viena naujovė – krepšelio lėšų dalis, perskirstoma per savivaldybes, padidinama nuo 5–6 iki 6–7 procentų. Atitinkamai mažėja lėšos, tiesiogiai skiriamos mokyklai ir didėja savivaldybių vaidmuo bei

įtaka papildomas lėšas perskirstyti kitoms švietimo įstaigoms. Nors skelbiama, kad mokinio krepšelis didėja 38 litais, bet iš ŠMM vadovybės girdime, kad šios papildomos lėšos bus skiriamos ne ugdymui finansuoti, o pedagogų išeitinėms išmokoms ir mokymo reikmių įsiskolinimams padengti. Tai yra ne švietimo, o socialinė funkcija ir turėtų būti finansuojama ne iš mokinio krepšelio lėšų, o iš kitų šaltinių. Pakeitimuose daugybė išimčių – mėginama atskirai reglamentuoti dešimtis specifinių atvejų, tačiau tai tik dar labiau iškraipo pačią principo „pinigai paskui mokini“ idėją.

Liberalų pasiūlymai

Idant dėstoma pozicija neatrodytų grindžiama vien kritika, štai keletas pasiūlymų – ką liberalai darytų aktualiausiems švietimo finansavimo klausimams spręsti:

1. Proporcinei didintume visų kaimiškų mokyklų lankančių mokinių koeficientus – tiek pradinio, tiek pagrindinio, tiek vidurinio ugdymo pakopose.

2. Didintume pedagogų uždarbio (R) koeficientus, kurie dėl sunkmečio nebuvo keisti 5 metus. Tuo tarpu daugelio pedagogų darbo stažas didėjo, daugelis turi aukštesnes kvalifikacines kategorijas.

Nukelta į 7 p. ▷

Nuo ko pradedame?

► Atkelta iš 1 p.

Ir nors apie priemones, kurios stiprintų mokyklų savarankiškumą, vėliau, deja, kalbama nebuvo, 100-ąsias M.Lukšienės gimimo metines konferencijos organizatoriai paminėjo pagirtinai – kukliai ir oriai. Ypač sėkmingas sprendimas – konferenciją surengti ne ŠMM, o Lietuvos mokyklų akademijos salėje – toje pačioje, kurioje 1988 m. birželį susikūrė Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Inicijatyvinė grupė ir daktarė M.Lukšienė tapo jos nare. Apie šį ir kitus Daktarės gyvenimo bei veiklos faktus konferencijos dalyviams priminė profesionaliai parengta kilnojamoji paroda „Švietimo istorikai ir reformos iniciatoriui Meilei Lukšienei – 100“.

Paskui asilus eiti neturėtume

Svarbiausių šiais mokslo metais darbų sąrašas, kurį pristatė ministerijos vadovai, ilgas. Natūralu, kad, pavyzdžiui, ministrui labiausiai rūpi neatidėliotini Vyriausybės veiklos prioritetai, Lietuvos pirmininkavimas ES Tarybai, Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metams tvirtinimas Seime arba tai, kad ŠMM atsakinga už bemaž pusę Nacionalinės pažangos programos įgyvendinimo kriterijų.

Kokią konkrečią įtaką ši veikla padarys šalies mokyklų gyvenimui, prognozuoti kol kas sunku. Tačiau D.Pavalkio pasvarstymai apie mokyklų lyderystės kokybę konferencijoje dalyvavusiems mokyklų vadovams sukėlė nemažai nerimo. Kitiems, beje, – daug gardaus juoko. Juoko priežastis – paties ministro, matyt, daryta ir specialiai pranešimui parinkta moteriškės, einančios paskui asilą, nuotrauka (žr. apačioje). Ji ekranuose pasirodė D.Pavalkiui

kalbant: „Mes neturime eiti paskui tuos vadovus, kurie neturi kompetencijų įjungti kompiuterį. Jūs tikriausiai geriau negu aš žinot, kas kviečia mokinius, kad įjungtų kompiuterį, padarytų mokiniams kompiuterines užduotis ir panašiai.“

Juokui nurimus ministras paaiškino, kad nuotrauka simbolizuoja lyderystės švietime svarbą. Anot ministro, vadovavimas mokykloms – ne tik pagrindinis veiksnys kuriant bendrą mokymo ir mokymosi aplinką, bet ir priežastis, nuo kurios priklauso apie 27 proc. mokinių pasiekimų.

„Turime ieškoti tokių žmonių, suformuluoti tokią sistemą, kad mokykloms vadovautų iš tikrųjų geriausi žmonės. Tad artimiausiu laiku mes teiksime, ko gero, švietimo visuomenei ir ypač jums, kaip atsakingiems už mokyklų darbą vietose, svarstyti mokyklos vadovų rotacijos ar kadicijų, ar atestacijų, – kaip mes tai pavadinsime, – tvarką“, – teigė ministras.

Patikrinimų atsisakoma, tačiau...

Kaip netrukus paaiškėjo, ministro pasvarstymai apie mokyklų lyderystės kokybės gerinimą jau turi ir konkretesnę pavidalą. Pranešimą konferencijoje skaičiusi švietimo ir mokslo viceministrė Genoveita Krasauskienė paskelbė, kad jau parengtas Kvalifikacinių reikalavimų savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovams ir specialistams aprašo pakeitimas, ruošiami Konkurso valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų vadovų pareigoms eiti tvarkos bei Kvalifikacinių reikalavimų valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų vadovams pakeitimai. Be to, pasak vice-

ministrės, šiais mokslo metais bus keičiami ir švietimo įstaigų vadovų, ir mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų atestacijos nuostatai, ir mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo tvarka.

G.Krasauskienė taip pat paskelbė, kad atsisakoma vadovavimo švietimo įstaigai kompetencijų, kurias turi kandidatai į ugdymo įstaigų direktorių kėdes, patikrinimų. Tų pačių, kuriuos jau keletą metų vykdė Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA). Ši žinia buvo sutikta padrikais savivaldybių atstovų plojimais. Panašu, kad ši naujiena ypač nudžiugino tuos savivaldybių administracijų pareigūnus, kurių numatytų kandidatų kompetencijas NMVA buvo pripažinusi nepakankamomis.

Sprendimai – į rudenį

Kaltinti ministeriją, kad mokykloms svarbūs sprendimai daromi pedagogų atostogų metu, šiemet nėra pagrindo. Kelis mokyklų darbui svarbius nutarimus – Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos pakeitimus bei naujas Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles – Vyriausybė priėmė tik kitą dieną po to, kai konferencijoje buvo pristatyti šių dokumentų projektai.

Pasak Vyriausybės nutarimų, mokinio krepšelis (MK) ateinančiais metais bus 38 Lt didesnis ir sieks 3348 Lt. Pilnesnis MK padės išlikti mažoms kaimo mokykloms, daugiau vidurinių mokyklų galės pretenduoti tapti gimnazijomis, taip pat padės spręsti klasių komplektų finansavimo, pedagogų kaitos problemas, psichologinių tarnybų darbo sąlygas, užtik-

rins skaidresnį ir atitinkantį ugdymo planus bei mokyklų poreikius finansavimą.

Padaryti pakeitimai leidžia esant itin mažam mokinių skaičiui jungti ne tik gretimas klases (5–6, 6–7, 7–8), bet ir formuoti įvairesnius junginius (5–7, 6–8 ir pan.). Tokiu būdu atsiranda galimybė kaimuose išlaikyti pagrindines mokyklas, kad ir esant labai mažam mokinių skaičiui.

Taip pat atsisakyta nuostatos dėl konkretaus privalomo minimalaus mokinių skaičiaus 11 klasei, o nustatomas klasių mokinių, besimokančių pagal vidurinio ugdymo programą (11–12 kl.), skaičiaus vidurkis. 11 kl. penkiais mokiniams mažinamas privalomas klasių mokinių skaičiaus vidurkis savivaldybės teritorijoje esančiai vienintelei tautinės mažumos kalba ar valstybine kalba mokyklai ir kaimo gyvenamojoje vietovėje esančioms dviem ar trimis mokykloms, vykdančioms vidurinio ugdymo programą skirtingomis mokomosiomis kalbomis.

Taip pat mažinamas privalomas 11 klasių skaičius: mokyklose valstybine kalba – nuo trijų iki dviejų, o tautinių mažumų mokyklose – nuo dviejų iki vienos klasių.

Mezgasi dialogas?

Kartu su papildomais pinigais į mokyklas ateinančių pakeitimų yra nemažai. Tačiau realiai jie aktualūs tik mažai visų mokyklų daliai, pvz., kaimo vidurinėms, kai kurioms pagrindinėms bei tautinių mažumų mokykloms. Labai tikėtina, kad mažesni reikalavimai ir papildomos dotacijos šių ugdymo įstaigų reorganizavimą atitolins. Vis dėlto agonijos pratęsimo kaina dėl didelių ugdymo kokybės nuostolių gali būti daug didesnė už mokykloms skiriamas papildomas lėšas – ir dėl įvairesnio klasių jungimo, ir dėl mažesnio pasirenkamų dalykų skaičiaus mokantis tik po vieną vienuoliktą ir dvyliktą klasę turinčiose kaimo mokyklose.

Žinoma, rinkiminius pažadus ir Vyriausybės programą reikia vykdyti, todėl pastangos tai daryti yra sveikintinos.

Tačiau bene viltingiausia šių mokslo metų starto naujiena – skirtingoms partijoms atstovaujančių ir į švietimo reikalus gerai įsigilinsius politikų dialogo ženklai. Reikalas tas, kad bene pirmą kartą Lietuvos švietimo istorijoje rudens konferencijoje dalyvavo ne tik pareigas einantis, bet ir anksčiau dirbęs švietimo ir mokslo ministras. Jau kitą dieną jis (Gintaras Steponavičius) viešai ir argumentuotai išdėstė (žr. 3 p.), kaip vertina ŠMM ir Vyriausybės daromus sprendimus, ir nurodė, ką liberalai darytų kitaip.

Su politikų idėjomis galima sutikti arba ne. Tačiau kas paneigs, kad jie ir daro šalies švietimui svarbius sprendimus? Būtent todėl viešo, argumentuoto, duomenimis ir patirtimi grįsto politikų dialogo užuomazgos, kurių Lietuvoje teko laukti daugiau nei du dešimtmečius, ir džiugina. Juk tai viltis, kad pirmąjį apsisukimą šią savaitę padaręs naujųjų mokslo metų smagratės suksis gerokai sklandžiau.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Redaguoti | Įrašyti | Dialogas - Nepriklausoma | 304 Visi laškai - tervit | Facebook | 15min.lt - Žinios | DELFI Žinios - Pa | lrytas.lt / Naujienos | www.smm.lt/uplo...

www.smm.lt/uploads/documents/naujienos/kalbos_pranesimai/20130827/Ministro%20pranesimas%202013-08-27.pdf

Dialogas | gazeta | vinius | Грани.Ры // Политик... | Facebook | Dialogas | Pridėti naują įrašą | Google | Dialogas - Nepriklausoma... | Google | Gmail - Gautieji (30) - t... | Kitos žymės

ugdymas profesija studijos mokslas technologijos

Lyderystė švietime

- Mokyklos vadovavimą padaryti patrauklesniu;
- Plėtoti profesinius ir asmeninius gebėjimus bei savybes, reikalingus efektyviam vadovavimui;
- Skatinti naujus lyderystės metodus inovatyvioje mokyklos aplinkoje.

Auksinės 2013-ųjų abiturientų mintys

Raimonda RUMBINAITĖ,

Šiaulių r. Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijos mokytoja

Pasibaigę brandos egzaminai privertė grįžti prie senos kaip pasaulis temos – knygų skaitomumo. Amerikiečių rašytojas Vašingtonas Irvingas yra pasakęs, kad neužtektų vieno gyvenimo visų pasaulio knygų pavadinimams išsiminti, o ką jau čia kalbėti apie pačių knygų perskaitymą. Šį faktą liudija ir kai kurių abiturientų lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminų darbai. Jie privertė vėl susimąstyti, kodėl mūsų mokiniai bėga nuo taip mūsų išsilavinimui reikšmingos knygos. Kodėl anksčiau knyga, kainavusi tiek pat, kiek arklys ar keletas karvių, buvo tokia reikalinga? Kodėl anuomet kai kurie žmonės fotografuodavosi su knyga rankose? Gal jie norėjo pasirodyti, kad yra išsilavinę, ir knyga buvo didžiulė vertybė? O kaip šiandien?

Teigiama, kad nuo 2000-ųjų rengiamoje Vilniaus knygų mugėje, prilyginamoje tokioms mugėms, kaip Frankfurto, Leipzigo, Geteborgo, Maskvos, Varšuvos ir kt., nuperkama vis daugiau knygų. Vadinasi, galėtume teigti, kad auga, didėja skaitančiųjų gretos. Turime ir popierinių, ir elektroninių knygos variantus, o skaityti, deja, nenorime... Knygų neskaitymo tiek objektyvios, tiek subjektyvios priežastys daugiau ar mažiau mums, mokytojams, žinomoms. Juk, pasak mokinių, mūsų klasika neįdomi, neaktuali, trūksta laiko skaitymui – be lietuvių kalbos pamokų, reikia ruošti ir kitoms ir t. t. Klausytis kompiuterinio disko, pristatomo kaip nešiojamoji biblioteka, į kurį sudėta 100 klasikos tomų, irgi trūksta laiko. Gal todėl savo rašiniuose, kai mokiniams taip neįdomu, prirašoma tokių dalykų, kai juoktis visai nebesinori...

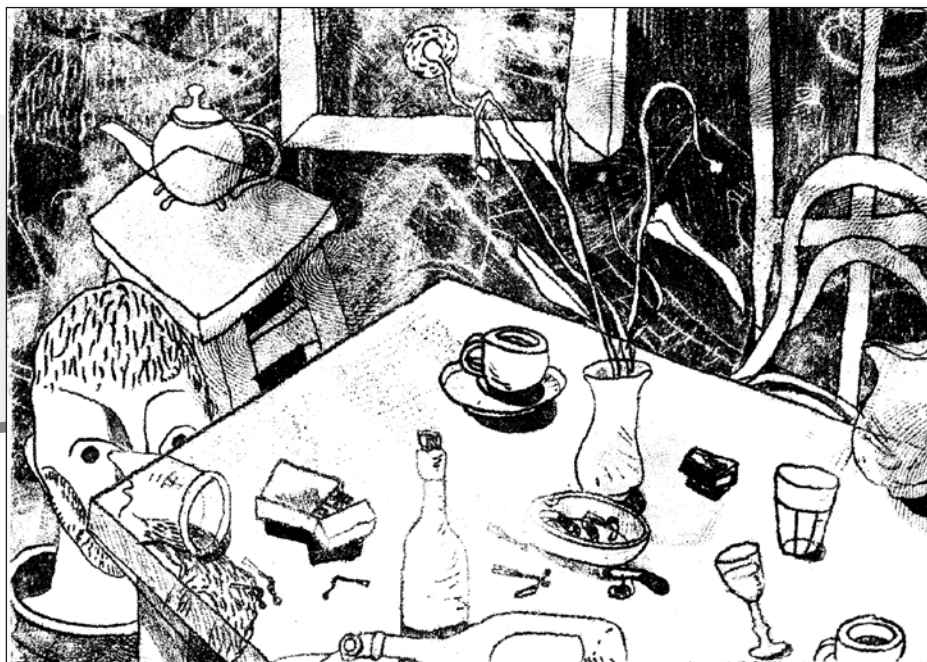
Iš mokinių rašinių

• V.Mykoliaičio-Putino „Altorių šešėly“ veikėjas Jonas Vasaris nesakė tiesos savo tėvams. Nenorėdamas jų skaudinti, įstojo į kunigų seminariją. Vėliau norėjo nutraukti kursus, bet gailėjosi tėvų.

• J.Biliūno novelėje „Liūdna pasaka“ Piotras nesakė Juozapotai tikrosios tiesos apie tikrąją situaciją, priešininkų stipresnius ginklus...

• J.Biliūno Juozapotą ištiko žiaurus smūgis, kai vieną rytą nesulaukė savo vyro, grįžtančio pietų.

• XIX a. romantizmo epochos rašytojas J.Biliūnas „Liūdnoje pasakoje“ rašo, kaip berniuko tėvas savo gyvenimą paskandino alkoholio liūne. O jame nėra vietos mažam berniukui – jo sūnui.

• M.Daukša J.Savickio „Ad astroje“ nuskandino šunį.

• Antroji Mažvydo žmona buvo nepatenkinta jo nuolatiniu darbu, atsidavimu žmonėms.

• J.Biliūno „Vagis“ norėjo pavogti berniuko tėvo arklį, bet berniukas nužudo vagį.

• M.Katiliškio romane „Miškais ateina ruduo“ jaunas berniukštis, vardu Tilius, įsimylėjo Agnė. Tilius mylėjo Agnė, bet pasimaišė senjoro žmona Monika.

• V.Mykolaitis-Putinas parašė psichologinę dramą „Altorių šešėly“.

• J.Apučio apysakoje „Vakarėjant gražios dobilienos“ pasakojama apie tėvo ir vaiko santykius.

• A.Škėmos kūrinys „Balta drobulė“ Antanas Garšva darnų gyvenimą supranta kartu su mylinčiomis moterimis rašydamas bei kurdamas, bet ne dirbdamas nuobodų darbą.

• Pasak Mažvydo antrosios žmonos, poemoje „Metai“ sakoma, kad „ne tikėjimas svarbu, ne malda, o tai, kiek gero žmogui padarai...“

• Mergina iš „Liūdno pasakos“ nenutuokė, kad jos mylimasis Piotras išėjo į miškus, ir ji šventai tikėjo, kad viskas bus taip, kaip pasakojė vyras.

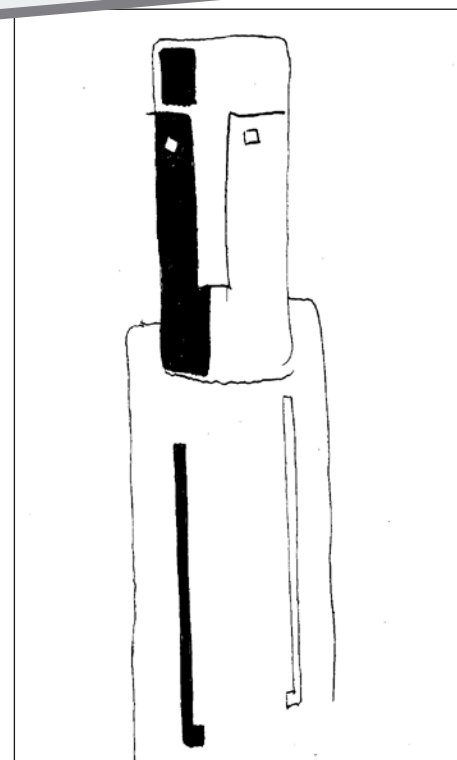
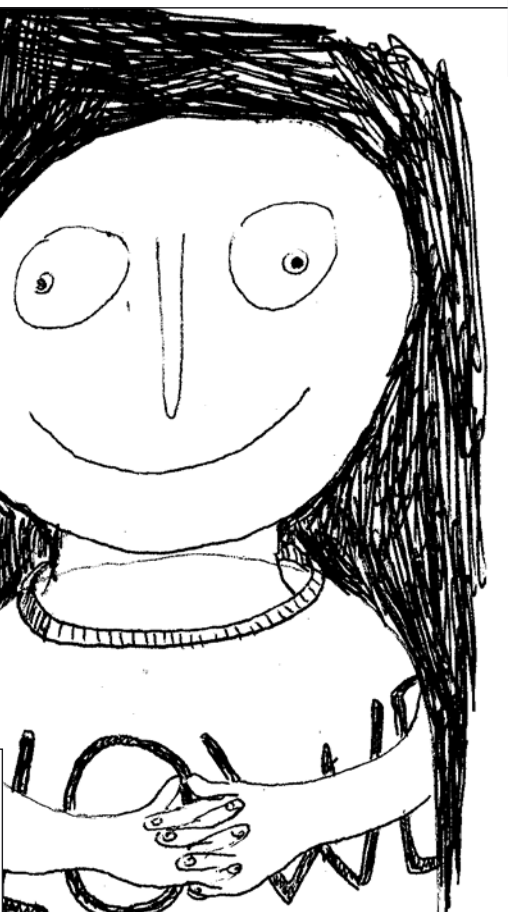
• B.Sruogą tremtyje galėjo ištikti toks likimas kaip katytę iš J.Biliūno kūrinio „Kliudžiau“.

• B.Sruogos „Dievų miške“ rašoma, kad žmonės važiuoja atostogauti. Tie žmonės jais patikėjo.

• Lietuvių literatūroje J.Biliūnas ir jo novelė „Ubagas“ parodo, kaip žmogus aukojasi dėl šeimos.

• J.Biliūnas, manau, yra geras žmogus ir visada visiems sako tik tiesą, bent jau aš tikiu, kad jis toks yra.

• Kūrinį B.Sruoga parašo būdamas „Dievų miške“ – taip vadinosi kalinių buveinė, kurioje buvo įkalinti tremtiniai.

KLAUSIATE ATSAKOME

Ar terminuotą sutartį tęsia teisėtai?

Jau 8 m. dirbu mokytoja pirmąeilėse pareigose. Nieko nepavadoju, tiesiog atėjau į laisvą darbo vietą. Mano dėstomas dalykas yra vienas pagrindinių dalykų mokykloje, mokinių skaičius mano darbo vietai išlaikyti pakankamas, net per didelis.

Ar teisingas direktorius, kasmet be mano sutikimo tęsiantis terminuotą darbo sutartį? Ją pasirašyti būnu kviečiama kasmet ir jokios darbo sutarties kopijos man niekada niekas neįteikė.

Esu jauna, todėl kasmet jaučiu įtampą dėl negarantuotos darbo vietos, socialinių garantijų.

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 109 str. 2 dalimi, neleidžiama sudaryti terminuotos darbo sutarties, jeigu darbas yra nuolatinio pobūdžio, išskyrus atvejus, kai tai nustato įstatymai ar kolektyvinė sutartis.

Ar Jūsų darbo sutarties sąlyga apie jos terminą neprieštarauja DK 109 str. 2 d., nesunku sužinoti perskačius Jūsų mokyklos kolektyvinę sutartį. Jei toks susitarimas ten neužfiksuotas arba kolektyvinės sutarties iš viso nėra, tikėtina, jog darbo sutarties nuostata apie terminuotą laikotarpį yra neteisėta ir niekinė. Kitaip tariant, jei darbdavys nutrauks darbo sutartį, Jūs galėsite kreiptis į teismą, kuris, labai tikėtina, priims Jums palankų sprendimą.

Mat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) senatas yra nurodęs, kad terminuotos darbo sutarties sudarymas, kai tam nėra teisinio pagrindo, pažeidžia darbuotojo teises ir nustačius, kad terminuota darbo sutartis sudaryta pažeidžiant darbo įstatymus, darbuotojo teisės turi būti ginamos.

Sudarinti terminuotą darbo sutartį nesant pagrindo negalima todėl, kad terminuotos ir neterminuotos darbo sutarties nutraukimo procedūros labai skiriasi. Terminuotos darbo sutarties nutraukimo procedūra yra daug paprastesnė nei neterminuotos sutarties. Pavyzdžiui, neterminuotą darbo sutartį, nesant darbuotojo kaltės, galima nutraukti tik tuomet, jei darbdavys darbuotoją likus dviem mėnesiams iki darbo sutarties nutraukimo įspės apie tai, kad jis bus atleidžiamas iš darbo. Terminuotos darbo sutarties nutraukimą reglamentuojantis DK 126 str. nurodo, kad, suėjus darbo sutarties terminui, darbdavys arba darbuotojas turi teisę nutraukti darbo sutartį. Tai reiškia, kad įspėti apie darbo sutarties nutraukimą pagal terminuotą darbo sutartį dirbančią darbuotoją darbdavys gali ir pačią paskutinę terminuotos darbo sutarties galiojimo dieną. Mat įstatymas darbdavio neįpareigoja nei pratęsti terminuotos sutarties galiojimą, nei apie terminuotos darbo sutarties nutraukimą darbuotoją įspėti iš anksto.

LAT yra akcentavęs, kad sudaryti terminuotą darbo sutartį paprastai yra naudingiau darbdaviui, o darbuotojo teisės ir interesai, esant terminuotai darbo sutarčiai, tampa labiau pažeidžiami.

Kaip skaičiuoti darbo krūvį?

Esu rusų kalbos mokytoja metodininkė. Man 56 m., darbo stažas 34 m. Visus šiuos metus dirbu toje pačioje mokykloje.

Gimnazijoje esame dvi rusų kalbos mokytojos, antroji – mūsų gimnazijos direktorė. Ji – vyresnioji mokytoja.

Mažėjant mokinių skaičiui, mažėja ir pamokų skaičius. Šiemet liko 21 rusų kalbos pamoka. Jas direktorė paskirstė taip: man – 14, jai – 7 pamokos. Turiu dar auklėjamąją klasę (2 val.) ir kelias papildomojo ugdymo valandas – iš viso 18 val.

Norėčiau sužinoti, ar valandos už auklėjamąją klasę ir už papildomąjį ugdymą teisėtai įskaičiuojamos į 18 val. krūvį? Ar nepriklauso man 18 kontaktinių rusų kalbos valandų?

Vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1315 (2011 07 18) patvirtinto Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo 24 punktu, mokytojams tarifinis atlygis nustatomas už 18 pedagoginio darbo valandų per savaitę.

Minėto aprašo 2 p. nurodo, kad kontaktinės valandos – laikas, per kurį mokytojas tiesiogiai dirba su mokiniiais (pamokos, papildomojo ugdymo pamokos, pamokos neformaliojo švietimo įstaigoje), o papildomos valandos – laikas, skirtas netiesioginiam darbui su mokiniiais (pasirengimas pamokoms, sąsiuvinų (kontrolinių darbų) taisymas, vadovavimas klasei ir kt.).

Vadovaujantis aprašo 3 p., kontaktinės valandos ir pertraukos tarp pamokų kartu bei papildomos valandos vadinamos pedagoginio darbo valandomis.

Todėl darytina išvada, kad valandos už vadovavimą klasei ir už papildomojo ugdymo pamokas į Jūsų pedagoginio darbo krūvį įskaičiuojamos teisėtai.

Pažymėtina, kad darbo krūvio paskirstymo mokytojams tvarkos teisės aktai neregulamentuoja, tačiau nurodo, kad darbo krūvį suderinęs su darbuotojų atstovais nustato įstaigos vadovas.

Be to, rekomenduotume Seimo tinklalapyje www.lrs.lt susirasti minėtą dokumentą ir atkreipti dėmesį į 23–34 punktus, kuriais vadovaujantis turi būti nustatomas ir apmokamas mokytojo darbo krūvis.

Kiek pedagogų reikia sąjungai įkurti?

Kiek pedagogų turi dirbti mokykloje, kad joje būtų galima įkurti visiškai naują nepriklausomą profesinę sąjungą?

Vadovaujantis Profesinių sąjungų įstatymo (PSĮ) 6 str., profesinės sąjungos gali steigti profesiniu, pareiginiu, gamybiniu, teritoriniu ar kitais pačių profesinių sąjungų nustatytais principais. Profesinei sąjungai įsteigti būtina, kad ji turėtų ne mažiau kaip 20 steigėjų arba įmonėje, įstaigoje, organizacijoje steigėjai sudarytų ne mažiau kaip 1/10 visų darbuotojų (o 1/10 visų darbuotojų būtų ne mažiau kaip trys darbuotojai).

Tai reiškia, kad trys darbuotojai gali įsteigti profesinę sąjungą mokykloje, kurioje dirba ne daugiau kaip 30 darbuotojų. Jei darbuotojų mokykloje skaičius yra nuo 30 iki 40, savarankiškai profesinei sąjungai įsteigti būtini jau 4 darbuotojai.

Parengė Vytautas STRAZDAS

„DIALOGAS“ KLAUSIA

Viceministrė: tarp lietuvių ir tautinių mažumų kalba besimokančiųjų yra teisinės padėties skirtumų

Apžvalgininkas Anatolijus Lapinskas naujienų portale *Delfi* publikuotame straipsnyje („Švietimo viceministrė E.Tamošiūnaitė kovos prieš Lietuvą“) stebisi, „kad viceministrė kovos ne už Lietuvos įstatymų įgyvendinimą, kitaip tariant – Lietuvos gerovę, bet prieš Lietuvos įstatymus ir jos gerovę!“. A.Lapinskas teigia: „E.Tamošiūnaitė drąsiai vadina teismą, nesutikusį su žodžių skaičiaus sumažinimu mažumų mokyklų lietuvių kalbos egzamine, šališku. Taigi viceministrė tikrai pasirengusi atkakliai kovai, <...> ji ketina kreiptis į Strasbūrą, į žmogaus teisių gynimo organizacijas ir ten skųsti Lietuvą. Nieko sau Vyriausybė, kurios nariai skundžia savo Vyriausybę Europos teismams!“

■ E.Tamošiūnaitė

„Kaip vertinate šį apžvalgininko nusistebėjimą?“ – paklausė „Dialogas“ švietimo ir mokslo viceministrės Editos Tamošiūnaitės.

Edita TAMOŠIŪNAITĖ,
švietimo ir mokslo viceministrė

Nenorėčiau komentuoti tokio provokuojamo A.Lapinsko straipsnio. Tačiau savo požiūrį į suvienodintą lietuvių kalbos egzaminą noriu išdėstyti.

Reikalas tas, kad šiuolaikinė mokykla turėtų būti atvira daugiakultūrei ugdymo įstai, kurioje gerbiamas kiekvieno mokinio tapatumas, o ugdymo turinys teikia galimybių tautiniam tapatumui formuotis ir skleisti.

Valstybėje veikiančios įvairios tautinių mažumų mokyklos, palaikydamos tautinės mažumos etnolingvistinį gyvybingumą, puoselėdamos savo mokinių tautinę ir kultūrinę tapatybę, sėkmingai įsitraukia į Lietuvos gyvenimą, dalyvauja dinamiškoje švietimo kaitoje.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (Žin., 1995, Nr. 60-1501) 4 ir 5 straipsniuose pažymima, kad valstybės imasi visų reikiamų teisinių, administracinių ir kitų priemonių konvencijoje pripažintoms teisėms įgyvendinti.

Daugiakalbėse vietovėse jos gyventojų ir vaikų poreikiai švietimui tampa gerokai įvairresni. Demokratinės valstybės išpareigojimai daugiatautėje savivaldybėje – sutinkamai su Vaiko teisių konvencijos nuostatomis – taip pat išsiplečia. Būtina užtikrinti tautinių mažumų teisę mokytis gimtąja kalba ir išsaugoti švietimo įstaigų, kuriose ugdymo procesas vykdomas tautinių mažumų kalbomis, tinklą.

Dabartinė (gimtosios ir valstybinės k.) ugdymo situacija nesudaro palankių prielaidų vienodinti egzaminų reikalavimų: skiriasi pradinio, pagrindinio ugdymo programos, vadovėliai, nevienodas ugdymo laikas pradinio ugdymo pakopoje, pagrindinio ir vidurinio ugdymo pakopose suvienodintas ugdymo laikas tik nuo 2011–2012 m. m. Tačiau lietuvių kalba besimokantys mokiniai pradinio ugdymo pakopoje turi lietuvių gimtosios kalbos 29 savaitines valandas per ketverius metus, tuo tarpu tautinių mažumų

kalba besimokantys mokiniai lietuvių valstybinės kalbos turi 16 valandų. Pagal lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos mokymui(si) skiriamų valandų skaičių, tautinių mažumų mokyklų mokiniai mokosi 732 valandomis mažiau negu mokiniai, kurie ugdosi lietuvių kalba. Norėdami panaikinti šį skirtumą, tautinių mažumų kalba besimokantys mokiniai turėtų papildomai mokytis 3,5 metų (7 val. per savaitę; 31 mokslo savaitę per metus).

Viduriniojo ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa suvienodinta 2011 m., tačiau dar tik rengiama atnaujinta lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa. Taigi akivaizdu, kad tarp lietuvių ir tautinių mažumų kalba besimokančių asmenų yra teisinės padėties skirtumų.

Suvienodinti gimtosios ir valstybinės lietuvių kalbos brandos egzaminų reikalavimų, neįvertinant minėtų aplinkybių, nevalia. Mokymo procesui turi būti sudarytos palankios sąlygos. Viena iš būtinų sąlygų būtų vienodas laikas, skirtas suvienodintos lietuvių kalbos programos įgyvendinimui.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. 1²61-16/2013 atkreipia dėmesį, jog Europos Tarybos Patariamojo komiteto dėl tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos taikymo 2012 m. gegužės 24 d. priimtame komentare Nr. 3 teigiama, kad tautinių mažumų mokyklos privalo užtikrinti tinkamas savo moksleivių valstybinės kalbos žinias. Tačiau tais atvejais, kai yra vykdomos švietimo sistemos pertraukos ir didinamas valstybinės kalbos mokymo intensyvumas ir reikalavimai tautinių mažumų mokyklose, tai privalo būti daroma nuosekliai ir laipsniškai, suteikiant galimybes prie pasikeitusių sąlygų prisitaikyti tiek mokiniams, tiek juos mokantiems mokytojams.

Valstybė turi teisę nustatyti reikalavimus tam tikru lygiu mokėti valstybinę kalbą. Vis dėlto, nustatydama reikalavimus, valstybė kartu privalo sudaryti ir tinkamas valstybinės kalbos mokymosi sąlygas.

Aktuali redakcija

NE SPAUDAI

Ištrigo kažkada perskaityti patarimai:
✓ negalvok,
✓ pagalvojai – nesakyk,
✓ pasakei – nerašyk,
✓ parašei – nepasirašyk,
✓ pasirašei – išsigink,
✓ o geriausia – negalvok.

Dabar tikėtų tokie papildymai:
✓ pasakei – kitą dieną pasakyk, kad tave ne taip suprato,
✓ parašei – suderink su „aukščiau stovintaisiais“,
✓ o geriausia – darbe neužsiiminėk darbo reikalais.

Kęstutis MILIAUSKAS

Kai tikrieji tikslai ir rezultatai nutylinimi

Vytenis PAULAUSKAS

Nūnai tremiama komfortiškai

„Dialogue“ rašoma, jog tarptautiniais tyrimais buvo nustatyta, kad miestų mokyklos – efektyvesnės (str. „Miestų mokyklos – efektyvesnės“ (tarptautinio penkio-likmečių tyrimo PISA rezultatų pristatymas), „D.“, Nr. 29). Analogišką atradimą Lietuvos politikai, švietimo strategai padarė jau daugiau kaip prieš dešimtmetį. Todėl, siekdami pagerinti ugdymo kokybę, jie su komjaunuolišku užsispyrimu ėmėsi naikinti „neefektyvias“ kaimo mokyklas. Buvo vykdoma masinė mokinių deportacija iš kaimo į miestą. Pažanga, lyginant su stalininiais laikais, yra nebent ta, kad dabar tie trėmimai vyksta komfortiškai – žmonių transportavimui naudojant ne gyvulinius vagonus, bet vakarietiškus geltonuosius autobusiukus.

Po tokios švietimo reformos „blogų“ kaimo mokyklų beveik neliko. Jos žiaurių akcijų metu buvo sunaikintos. Todėl politikai dabar turėtų šokinėti iš džiaugsmo gėrėdamiesi nepaprastai išaugusia ugdymo kokybe. Deja, nieko panašaus nesimato. Netgi priešingai, sakoma, kad mokinių ugdymo kokybė, jų paruošimas pastaraisiais metais labai pablogėjo. Tad kodėl tose geroje, didelėse miestų mokyklose ugdymo kokybė blogėja?

Kaimas skriaudžiamas

Kur kas įtikinamiau skamba teiginys, kad mokinių mokymosi skirtumai priklauso ne nuo mokyklų buvimo mieste ar kaime, bet nuo mokinių socialinių ekonominių sąlygų, nuo mokyklų finansinės padėties. Pastaruoju požiūriu kaimo mokyklos yra dirbtinai skriaudžiamos: dėl mokinio krepšelio metodikos jos gauna mažesnę finansavimą negu miesto mokyklos, kaimo mokytojai, atliekantys analogiškos kaip miesto mokytojai apimties darbą, gauna mažesnę atlyginimą. O juk turėtų būti priešingai. Mokytojai turėtų būti skatinami dirbti kaime mokant jiems didesnius atlyginimus, taip pat jiems reikėtų kompensuoti kelionės į darbą išlaidas.

Deja, politikų ir verslininkų tarpe populiari nuomonė, kad kaimo vietovėje dirbantis žmogus nevertas gauti bent jau vienodą su miestiečiu atlyginimą. Akivaizdžiai tokią tendenciją patvirtino svarstymas dėl minimalios algos didinimo. Tuo

metu buvo aptariama galimybė minimą atlyginimą diferencijuoti – jį didinti tik dirbantiems miestuose, o tiems, kas dirba regionuose, palikti nepakeistą. Tokia nuostata nebuvo patvirtinta tik todėl, kad tai būtų sudėtinga atlikti techniškai, atsirastų daug painiavos. Vis dėlto analogiška nuostata – kaimo mokytojams mokėti mažesnius atlyginimus – realiai buvo įgyvendinta pasitelkiant krepšelinę švietimo finansavimo sistemą.

Vaikai mokosi iš savo tėvų ir dažnai kartoja tiek tėvų pasiekimus, tiek ir jų padarytas klaidas. Todėl, jeigu laikysime, kad prasigėręs kaimas yra labiau prasigėręs negu prasigėręs miestas, tai galėsime padaryti išvadą, kad ir tai lemia kaimo mokinių atsilikimą nuo miestiečių. Bet visa tai nereiškia, kad dėl to kaimo mokyklos yra blogesnės už miesto mokyklas ir kad mokinys, perėjęs mokyti iš kaimo į miesto mokyklą, vien dėl to mokysis geriau.

Ir vėl ant to paties grėblio?

Keista skaityti apie švietimo ir mokslo viceministrės E.Tamošiūnaitės džiaugsmą ruošiantis krepšeliuoti ir Lietuvos

neformalųjį ugdymą („Neformaliojo ugdymo krepšelis – tarp pažangos iniciatyvų“, „D.“, Nr. 29). Nejaugi dar nebuvu pasimokyta iš padarytų klaidų ir, du kartus užlipus ant to paties grėblio (įvedus mokinio ir studento krepšelius), vėl ketinama gauti į kaktą? Nejaugi tikima, kad, kiekvienam mokiniui padalijus po 100 litų, tie mokiniai sugebės su efektyvinti neformaliojo ugdymo įstaigų tinklą, pagerinti jose dirbančių mokytojų darbą? Toks sprendimas rodo nebent tik visišką švietimui vadovaujančių klerkų neįgalumą. Panašiai elgėsi buvęs ministras G.Steponavičius, kuris, pats nesugebėdamas spręsti aukštojo mokslo problemų, pavedė tai daryti abiturientams – būsimiesiems studentams.

Galima spėti, kad, įvedus neformaliojo ugdymo krepšėlį, norima persikirstyti tam ugdymui skirtas lėšas daugiau jų skiriant pigioms įstaigoms likviduojant brangias paslaugas mokiniams teikiančias įstaigas, pavyzdžiui, muzikos mokyklas.

Teigiama, jog krepšelis leis daugiau mokinių įtraukti į neformalųjį ugdymą. Tačiau nejaugi dabar kas nors trukdo mokiniui dalyvauti neformaliajame ug-

dyme, jeigu ta neformaliojo ugdymo įstaiga yra nemokama? Jeigu tokios įstaigos toje vietovėje nėra, jeigu nėra specialistų, entuziastų, galinčių ir norinčių joje dirbti, tai joks krepšelis nepadės jos įkurti.

Paradoksas

Ministerijos klerkai, formuluodami kokią nors idėją, strategiją, stengiasi apsiriboti tuščiomis, abstrakčiomis frazėmis. Jie neatskleidžia tikrųjų savo sprendimų tikslų, o dažnai, manau, ir patys nežino savo veiksmų prasmės.

Būtų įdomu sužinoti, ko buvo siekta ir kas pasiekta įdiegus neformaliojo ugdymo krepšėlį keturiuose rajonuose. Manau, kad objektyvią informaciją šiuo atveju, kaip ir kitais panašiais, būtų sudėtinga sužinoti. Mat susidaro įspūdis, jog pedagoginė visuomenė yra per daug užguita, kad išdrįstų viešai pasakyti savo nuomonę, o ministerijos valdininkai taip pat jaučiasi tik vykdytojai, kurie visada kalbės taip, kaip reikia, o ne sakys, kaip yra iš tikrųjų.

Paradoksas tas, kad, nepaisant viso to, laikome save demokratine visuomene.

Žitos Šlogerienės nuotr.

Kas laukia Lietuvos švietimo naujais mokslo metais

▷ Atkelta iš 3 p.

3. Nuo 2014-ųjų pradžios didintume ikimokyklinio ugdymo krepšėlį. Premjeras neseniai akcentavo būtinybę spręsti darželių trūkumo problemą, skatinant privačių darželių kūrimą. Deja, ikimokyklinukų krepšelio padidinimas nėra artimiausio laikotarpio ŠMM prioritetas.

4. Įdiegtume popamokinės veiklos finansavimą nacionaliniu mastu. Valstybės pažangos taryba siūlo diegti neformaliojo ugdymo krepšėlį, tam, regis, priitaria ir premjeras. Keturių savivaldybių, dalyvavusių diegiant bandomąjį modelį, rezultatai yra įspūdingi, tačiau ministerijos prioritetų sąrašė vaikų popamokinis užimtumas nenumatytas. Tenka apgai-

lestauti, kad nežinomybėje palikti vaikai, jų tėvai ir projektą įgyvendinusios savivaldybės.

Trumpai tariant, siūlome ne švietimui numatytas lėšas skirti *status quo* išlaikyti ar trumpalaikiams sprendimams įgyvendinti, bet kreipti žvilgsnį į ateitį ir investuoti į švietimo paslaugų įvairovę bei plėtrą tiek miestuose, tiek kaimuose.

Tikrieji šios Vyriausybės prioritetai

Derėtų pripažinti, kad liūdnei nuteikia įspūdziai iš metinės pedagogų konferencijos. Iš ministro lūpų skamba, kad nacionaliniai darbai ne tokie svarbūs, kaip pirminkavimas ES. Nors visi puikiai žinome,

kad Lietuvai pirmininkaujant faktiškai jokių ambicingų sprendimų švietimo srityje nėra, juolab kad švietimas priskiriamas nacionalinei valstybių, o ne ES kompetencijai.

Užsimota stiprinti švietimo vadybą, tačiau žingsniai daromi visai priešinga kryptimi – ketinama atsisakyti ar peržiūrėti naujų vadovų atrankos ir skyrimo tvarką, kuri eliminavo politikų įtaką atrenkant pretendentes vadovauti mokykloms. Tokiu būdu grįžtama atgal į tuos laikus, kai valdantieji į vadovų pareigas „sustatydavo“ sau artimus ir lojalus, bet nebūtinai gebančius siekti rezultatų autoritetingus lyderius.

Deklaruojama, kad bus imtasi daugybės mažų, bet neaišku ką švietimui duosiančių postūmių. Klausantis ministerijos

vadovų pristatymų neapleido jausmas, kad vėl judame link formalaus ir biurokratizuoto švietimo reikalų tvarkymo, o tikrieji prioritetai paskęsta sraute techninių antraeilių dalykų.

Tačiau pažvelkime į švietimo situaciją iš pozityviosios pusės. Čia gausu neabejingų, kūrybingų ir profesionalių žmonių, kurie nesižvalgydami į šalį darys tai, ką mėgsta ir sugeba – toliau ugdyt mūsų vaikus ir patys tobulės kartu su jais. Pagaliau ir pastaruosius Vyriausybės sprendimus dar nevėlu pataisyti. To visiems ir palinkėčiau.

Gintaras STEPONAVIČIUS,
Liberalų sąjūdžio partijos vicepirmininkas

KELIONĖS

Klaidų išvengti neįmanoma, tačiau jos – geriausios mokytojos

Valdas JANKAUSKAS,
Lietuvos vaikų ir jaunimo centro direktorius,
atsako į „Dialogo“ klausimus kelionių aistruoliams.

• **Kaip sėsliam žmogui paaiškintumėte, kodėl verta keliauti? Kas Jums yra kelionės – tik nauji išpūdžiai ar kas nors daugiau?**

Kaip sėsliam žmogui paaiškinti – nežinau, bet, mano supratimu, keliavimas – tai tam tikras gyvenimo būdas, charakterio savybė ir mokslas.

Pažįstu žmonių, kurie iš savo šalies niekada nebuvo išvykę ir jiems to nereikia. Aš per savo gyvenimą vienokiu ar kitokiu būdu aplankiau beveik 60 pasaulio valstybių (liko dar šiek tiek daugiau nei pusė...). Keliavimas man gerokai daugiau, negu tik nauji, patrauklūs išpūdžiai ar poilsis. Tai gyvenimo būdas ir savotiškas universitetas, teikiantis žinių apie skirtingų šalių kultūrą, pasiekimus. Tai pats geriausias būdas ugdyti kritinį mąstymą. Kai daugiau pamatai, supranti, kad Palangos smėlis nėra pats balčiausias, o lietuviški *cepeliniai* – pats sveikiausias ir skaniausias valgis. Antra vertus, norint objektyviai pamatyti savo gyvenimą ir savo darbo vietą, labai pravartu bent kartą per mėnesį pažvelgti į save „iš paukščio skrydžio“ ir įvertinti, ar nepaskendai smulkmenose ir nepametei pagrindinio tikslo.

Kelionių organizavimas bei pats keliavimas yra ir puikus būdas santykiams šeimoje stiprinti, bendradarbiavimo ir bendravimo įgūdžiams lavinti, – kol kas geresnio būdo nesu radęs.

Kelionės mane išmokė finansų valdymo ir (kelionių) planavimo. Užsisakinėjau keliones pats, beveik niekada nesinaudojau agentūrų paslaugomis. Paties susiplanotos kelionės yra pigesnės, taip pat man įdomesnės bei aktualesnės, nes iš anksto labai aiškiai sau įsivardiju, ką iš tos šalies noriu gauti – ką aplankyti, patirti, sužinoti.

Mano požiūriu, kieno nors suorganizuotos, kelionės per kelionių agentūras („pažiūrėkit į dešinę, pažiūrėkit į kai-

rę...“) arba savaitė (ar dvi) „prestižiškiausiame“ paplūdimyje tinka tik pasyviems žmonėms.

Nelabai mėgstu, kai kas nors man bando „reguliuoti“ gyvenimą. Bet kuri šalis, egzotiška, išsivysčiusi ar besivystanti, gali tapti nepaprastai įdomiu informacijos šaltiniu. Ką su visu tuo darysi grįžęs – jau priklauso tik nuo tavęs. Bet čia jau atskira tema.

• **Kokias keliones mėgstate labiausiai? Po egzotiškus kraštus, Lietuvą, dviračiais, baidarėmis, pėsčiomis...? Gal pasidalintumėte ir keletu išpūdžių?**

Mėgstu visas keliones. Kiekvienoje šalyje galima rasti įdomių ir naudingų dalykų. Transporto priemonę renkuosi pagal šalį. Europoje dažniausiai keliauju automobiliu. Tačiau visuose miestuose, kuriuose apsistoju, stengiuosi keliauti pėsčiomis. Automobiliu nesinaudoju nei Paryžiuje, nei Niujorke (aišku, su nedidelėmis išimtimis). Kartu su žmona kasdien pėsčiomis įveikiame po 10–20 km. Mano supratimu, jeigu nori susipažinti su miestu, reikėtų keliauti pėsčiomis arba dviračiu (nors šią transporto priemonę aš pats nelabai mėgstu).

Nors manau, kad gerai suplanuota kelionė į bet kurią šalį gali tapti nepaprastai įdomi, dabar mieliau renkuosi išsivysčiusias – JAV, Skandinavijos valstybes, Vokietiją, Jungtinius Arabų Emyratus, Japoniją, – tas, kurios išsiskiria naujais, įdomiais mokslo, technologijų, gyvenimo būdo ir kitų sričių pasiekimais. Pozityvaus mąstymo teorijų pradininkas Napoleonas Hillas yra pasakęs, kad pasaulyje seniai viskas išrasta, tik reikia žinoti, kur tą išradimą surasti. Keliaudamas turi unikalią galimybę atrasti ir suprasti daug naujų dalykų, pasisemti idėjų, kurias vėliau gali sėkmingai adaptuoti ir panaudo-

■ **V.Jankauskas: „Jeigu nori pamatyti kokią nors šalį, pirmiausia reikia susidaryti kelionės maršrutą, labai tiksliai susiskačiuoti, kiek tai kainuos, ir pradėti taupyti, – o tai reiškia – turi išmokti valdyti savo emocijas...“**

ti darbe, asmeniniame gyvenime, o kartais tiesiog padaryti „copy and paste“.

Kaip pavyzdį galėčiau paminėti savo atradimus paskutinės kelionės į JAV metu. Nekeičiant įprasto gyvenimo būdo, pragyventi JAV man kainuoja du kartus pigiau. Galiu lyginti, nes jau 15 metų kasdien skaičiuoju savo išleistus ir uždirbtus pinigus. Analizuodamas šiuos šokiruojančius skaičius pradėjau aiškintis, kodėl taip yra. Pasirodo, šioje šalyje mažesni mokesčiai, visai kitaip veikia restoranų ir parduotuvių tinklai, kitoks ir valstybės požiūris į žmogų. Rezultatas – Lietuvoje turime dvigubai žemesnį pragyvenimo lygį.

Kad ir kurioje šalyje būčiau, domiuosi jos švietimo sistema ir ypač neformaliojo ugdymo. Į tikrąjį neformalųjį ugdymą esu „giliai įlindęs“ Prancūzijoje, Danijoje, Vokietijoje. Pirmiausia susipažinau, kaip jis (neformalusis ugdymas) iš tiesų atrodo. Deja, Lietuvoje turime stipriai pasitempti šioje srityje. Gera žinia – galime tiesiog pasimokyti iš tų šalių, kurios žengia 25 ar net 50 metų priekyje mūsų (kritinio mąstymo stoka kartais neleidžia mums to prisipažinti).

• **Kokie bruožai, įgūdžiai keliaujant Jums praverčia labiausiai? Gal galėtumėte duoti kokių patarimų keliauti tik pradedantiems?**

Būtina sąlyga, kad norėtum ir galėtum keliauti, tai, visų pirma, įgimtas smalsumas. Antra, tam turi pritarti ir turėti tokius pat poreikius tavo gyvenimo partneris (priešingu atveju tai gali išprovokuoti skrybą). Norint sėkmingai keliauti, svarbu išsiugdyti (kelionių) planavimo įgūdžius.

Aš savo gyvenimą planuoju 2, 3 ar net 4 metais į priekį. Jeigu nori pamatyti kokią nors šalį, pirmiausia reikia susidaryti kelionės maršrutą, labai tiksliai susiskačiuoti, kiek tai kainuos, ir pradėti taupyti, – o tai reiškia – turi išmokti valdyti savo emocijas. Pirmąjį kartą tai užtrunka ilgai. Tačiau išmokęs tų dalykų, juos gali taikyti ir kitose gyvenimo srityse – ir tai veikia. Nesuplanuotos kelionės labai imlios pinigams, taip pat jose daug nereikalingo blaškymosi, nevaldomų emocijų.

Kitas dalykas – mokėjimas rinktis. Turi žinoti, ko nori. Užsakinėdamas vieš-

bučius, transportą ir kt. išmoksti naudotis visomis sistemomis, leidžiančiomis taupyti ir už kelionę sumokėti keletą kartų mažiau. Šis įgūdis praverčia ir kasdieniame gyvenime – nusistatant savo gyvenimo tikslus, renkantis parduotuves, prekes, pramogas ir kt.

Tiek Skandinavijoje, tiek JAV domėjausi pedagogų apmokymų sistemomis (nes dirbu šioje srityje). Lankiausi įvairiose kompanijose, gilinausi, kaip jos veda ir parduoda mokymus. Taip pat teko gana artimai susipažinti su JAV, Danijos, Švedijos, Vokietijos vaikų darželiais, mokyklomis, universitetais.

Per atostogas stengiuosi užmiršti, kas esu, ir gilinuosi į absoliučiai visas sritis, kurias man įdomios: švietimą, ekonomiką, verslą, keliavimo būdus, namų interjerą ir net maisto gamybą. Surinktą informaciją analizuoju jau grįžęs – žiūriu, ką galima pritaikyti sau, o ką reikėtų išmesti į šiukšlių dėžę. Lankantis Skandinavijoje kyla idėjų, kaip nebrangiai, bet stilingai pakeisti, pagyventi savo buitį, namų interjerą.

Planuodamas kelionę visada derinu žiūrėjimą ir pasyvų poilsį. Jei kelionėje nusprendei per dieną apžiūrėti 3 muziejus, aplankyti universitetą, vakare nueiti į teatrą ar koncertą, o po to dar pasišlaistyti, pvz., po naktinį Niujorką, tai tokio tipo kelionės po kurio laiko teks tik skausmą, o ir informacijos priėmimo prasme nebus labai naudingos. Nors į savo „pasiekimų sąrašą“ tokiu atveju ir įrašysi daug aplankyty vietų ar miestų ir prieš draugus galėsi pasigirti buvęs „ir ten, ir ten, ir ten“, bet vargu ar toks keliavimo būdas duos naudos ar teks malonumą.

Pasak Kinijos politinio veikėjo Mao Dzeduno, jeigu nori išmokti plaukti – reikia plaukti. Taigi pradedantiems keliautojams patariu tiesiog keliauti – išbandyti, patirti, džiaugtis, klysti ir mokytis iš savo klaidų. Klaidų išvengti neįmanoma, tačiau jos – geriausios mokytojos.

Pačiai pirmajai „rimtesnei“ savo kelionei į Maroką prieš 13 metų ruošiausi, planavau, taupiau trejus metus. „Ištverčiau“, nes labai labai to norėjau.

Klaidų esu pridaręs krūvas: bet jeigu gyvenime ką nors išmoksi – tai tik iš savo klaidų.

■ **Jungtiniai Arabų Emyratai. Dubajus.**
Miestas, pretenduojantis tapti moderniausiu miestu pasaulyje

Kūrybiška – kokybiška? (I)

Irma VIDEIKAITĖ

Rasti atsakymus padėjo projektas

Turbūt nesuklystume pasakę, kad šiandien vienas geidžiamiausių mokytojų (o ateity turbūt ir mokinio) bruožų yra kūrybiškumas. Toks pat reikalavimas keliamas ir pamokai. Tačiau ar visuomet kūrybiška pamoka yra kokybiška? Tikslų atsakymą pavyko gauti tik šiais mokslo metais ir tik Ugdymo plėtotės centro (UPC) įgyvendinamo projekto „Kūrybinės partnerystės“ dėka.

Trumpai projekto esmę galima nusakyti keliais sakiniais: mokykla kelia bendrojo ugdymo srities problemą, parengiamas planas jai įveikti, tuomet jis įgyvendinamas kartu su kūrybiniais pasirinktos srities darbuotojais, po to vyksta vertinimas. Aišku, visą procesą lydi nuolatinė refleksija. Švietimo įstaigų pasirinkti iššūkiai gali būti labai įvairūs, tačiau jų sprendimo būdas vienas – kūrybiška veikla, kūrybiška pamoka. Įdomu ir reikšminga tai, kad mokinių darbas neišsėina iš bendrojo ugdymo Bendrųjų programų (BP) rėmų, o aptariant rezultatus vertinamos ne tik projekto metu įgytos bendrosios kompetencijos, bet ir mokinių gebėjimai, įvardyti BP. Tai leidžia bei skatina pedagogą stebėti ir fiksuoti ugdytinių pasiekimus bei gauti labai konkrečius atsakymus į jį dominančius klausimus.

Primenu, mano interesas buvo kūrybiškos pamokos kokybė. Tad kokia buvo tokių naujo tipo pamokų organizacija ir kaip fiksuota jų vertė?

Tobulo vadovėlio kūrimas

Visų kūrybiškų pamokų ašimi tapo tobulo vadovėlio kūrimas. Tokį sprendimą lėmė mokyklos pasirinkta problema – mokinių motyvacija bei pačių tiriamųjų šeštųjų įvardyta nenoro mokytis priežastis – neįdomūs, sausa kalba parašyti vadovėliai.

Kokiomis temomis kurti vadovėlį, parinko pats mokytojas, o kaip duotą temą pateikti bendraamžiams, jau sprendė patys mokiniai. Dirbdami grupėmis jie savarankiškai tyrinėjo duotą temą, išsiaiškinę patys – aiškino kitiems, pateikdami temos iliustracijas, vėliau internete ieškojo tekstų pavyzdžių įdomiam, jų nuomone, vadovėliui. Mokytojas, kaip ir pridera naujoviškoje pamokoje, buvo konsultantas, patarėjas ar – S.Mitros pavadinimą pasitelkiant – „močiutės debesėlis“.

Taip dirbant buvo kuriami keturių mokomųjų dalykų vadovėliai (leidžiant jie buvo sudėti į vieną knygą): lietuvių, anglų kalbos, matematikos ir istorijos, nes būtent šių disciplinų trimestro pažymiai pasirinktoje tyrinėti klasėje buvo patys žemiausi. Darbo laikas – 60 pamokų, iš kurių liūto dalis, be abejo, teko lietuvių kalbai (20 pamokų su projekto kūrybiniais darbuotojais vasario–kovo mėnesiais).

Kadangi mano, kaip lietuvių kalbos mokytojos, tyrinėjimo sritis buvo kūrybiškos pamokos kokybė, vadovėlio kūrimo pamokoms parinkau tas temas, kurias mokiniai jau buvo mokęsi rugsėjo–gruodžio mėnesiais, dirbdami tradiciniu būdu pagal klasikinį modelį „3 P“: pateiki-

mas (mokytojo aiškinimas, arba, kaip dabar madinga sakyti, poveikio pedagogika), pritaikymas (įvairios pratybos), pakartojimas (atsiprašau, skambutis). Kiekvienos temos pabaigoje buvo parašytas kontrolinis darbas, tad, prieš prasidedant „Kūrybinių partnerystių“ projektui, turėjau labai konkrečius mokinių darbo rezultatus, pasiektus dirbant tradiciniu ir, turbūt reikėtų pridurti, nekūrybišku būdu. Jie, aišku, nebuvo džiuginantys: dominuojantys pažymiai – 4, 5, 6, keletui mokinių nepavyko pasiekti patenkinamo balo, niekas neperkopė ir pagrindinio lygio. Tai buvo įprasti tos klasės rezultatai, panašiai jie mokėsi ir visus „rimtuosius“ dalykus.

Kai mokytojas sutinkamas plovimais

Atvykus kūrybos praktikei Kotrynai prasidėjo novatoriškas, kitaip sakant, kūrybiškas mokymasis: buvo sudarytos 6 mokinių grupės (pavadinimai „Pelėdos“, „Beždžionės“, „Vyrų sąjunga“, „Ne!“, „Sfinksas“ ir „Profai“); pamokos pradėjo trukti tiek, kiek kam reikia (tai reiškia, pertraukos būdavo per pamokas, o pamokos ir per pertraukas); vaikai dirbdami klausėsi mėgstamos muzikos, keitė darbo vietas, žodžiu, – atvirkščias pasaulis. Be to, įėjus Kotrynai į klasę, mokiniai plodavo rankomis ir šaukdavo: „Valio!“, o aš klapsėdavau akimis ir galvodavau: „Štai ir sulaukiau laiko, kai mokytojas sutinkamas plovimais. O kada maniau, kad tai utopija. Gaila, aišku, kad jie skirti ne man.“ Sukrėsta to vaizdo net analitinį straipsnį „Ką reikia daryti, kad, mokytojui įėjus, mokiniai pradėtų ploti“ į veidaknygę parašiau.

Iš tikrųjų šiandien net sunku išvardinti, kiek rutinos Kotryna sujaukė ir kiek naujovių atnešė: diktantai pagal kino filmus (mokiniai žiūrė „Avatarą“ ir rašė, sakykim, 10 jiems labiausiai patikusių sakinų, netikėtus prezentacijos).

Manau, kad viena iš stipriųjų šio projekto pusių buvo jo koordinatorių gebėjimas parinkti tinkamus darbuotojus. Šie iš tiesų moka sudominti mokinius, su jais dirbti, bendrauti, žaisti. Tačiau daina ši kartą ne apie tai. Vadovėlis parengtas – atėjo metas skaičiuoti rezultatus.

Ar mokiniai padarė pažangą?

Paskutinę lietuvių kalbos projekto dieną mokiniams buvo pateiktas kontrolinis darbas ta tema, kuria jie kūrė vadovėlį. Primenu, vieną kontrolinį darbą iš tos pačios temos jie jau turėjo I trimestre. Palyginus abu testus, gauti tokie rezultatai: trys mokiniai padarė pažangą, trijų gebėjimai pablogėjo, likusių mokinių (konkrečiai – 19-os) žinios ir gebėjimai liko nepakitę. Dar reikia pridurti, kad iš tų trijų padariusių pažangą tik vienos mokinės progresas nekėlė abejonių. Vieno mokinio pažanga aiškintina tėvų įtaka (šis vaikas apskritai nenorėjo dalyvauti projekte, todėl kartas nuo karto buvo bendraujama su jo tėvais, jų prašoma su savo vaiku padirbėti papildomai ar bent pakontroliuoti). Antro mokinio pažanga tokia milžiniška (nuo

Elenos Tervidytės nuotr.

Irma Videikaitė:

Mano patirtis ir eksperimentas sako, kad negali būti lygybės ženklo tarp kūrybiškos ir kokybiškos pamokos, kai kalbama apie BP įvardytas žinias ir gebėjimus, o tai reiškia – ir apie pasiruošimą egzaminams.

trejeto iki devyneto), kad teko dar kartą pažiūrėti, ar iš šio mokinio suolo gerai matyti klasės lentoje kabantis lipdukas „Nusirašinėti žema“. Objektivumo dėlei paminėtina, kad trys mokiniai nesugebėjo atsiminti, kokia tema kūrė vadovėlį. Tai aiškinu kaip darbo grupėmis trūkumą.

Straipsnio apimtis neleidžia plačiau pristatyti anglų kalbos, matematikos ir istorijos kūrybiškų pamokų turinio, tačiau paminėtina, kad šioms mokytojams taip pat nepavyko fiksuoti kokių nors žmesnių teigiamų poslinkių mokinių akademinų pasiekimų srityje. Dar vienas faktas – visos klasės tų mokomųjų dalykų, kurie buvo įtraukti į projektą, trimestrų vidurkis (lyginta trimestro, kurio metu projekte nedalyvauta, ir III trimestro, projekto apogėjus, rezultatai) sumažėjo. Tiesa, labai nežymiai.

Ar vaikams buvo smagu?

Paskutinis šio darbo rezultatas – bendrosios mokinių kompetencijos, kurias

vertina jau ne mokytojas, bet kūrybinis darbuotojas, oficialiai vadinamas kūrybos agentu. Ugdymo plėtotės centrui skirtose ataskaitoje jis rašo, kad projekto metu buvo lavinta vaikų vaizduotė, mąstymo greitumas ir tikslumas, smalsumas ir išradingumas, susidomėjimas aplinka, savarankiškumas, kūrybiškas veiklumas, naujų sprendimų, idėjų ieškojimas, greitas orientavimasis naujoje situacijoje ir t. t. Lavinta ir turbūt išlavinta. Be to, projekto pradžioje ir pabaigoje atliktas kūrybingumo testas parodė, kad visos klasės naudingumo balas gerokai padidėjo (nuo 1009 iki 1190).

Teigiamai projektą vertina ir patys mokiniai: *nebuvo pamokų* (kūrybiškas mokymasis taip skiriasi nuo tradicinio, kad jo jie net nevadina įprastu pamokų vardu), *buvo įdomu, linksma, smagu, gerai praleidome laiką, geriau vieni kitus pažinome, patiko būti su klase, tapome kūrybingesni, draugiškesni*. Kitais mokslo metais šį projektą norėtų tęsti beveik visi jame dalyvavę mokiniai.

Žaidimas padės atrasti ryšį

Lina DOVYDIENĖ,

Kauno „Vyturio“ katalikiškos vidurinės mokyklos anglų kalbos mokytoja

Pajausti, suprasti, pamilti

Pedagogės Torey L. Hayden knygos abėjingų nepalieka. Tai tarsi tramplinas naujiems mokslo metams. Pasakojimai įkvepia ryžto pajausti, perskaityti baikščiam žvilgsnyje, suprasti ir stengtis pamilti kiekvieną, kuris atėjo į tavo klasę. Pedagogė knygoje „Mergaitė“ atskleidžia, kaip meilės galia sugrąžina šešiametei prarastą gyvenimą. Tikra istorija apie išgelbėtą mergaitę knygoje „Mergaitė vaiduoklis“ priverčia susimąstyti. Pedagogė sugeba pralaužti tylos sieną ir įgyja aštuonmetės Džeidės pasitikėjimą. Perskaitęs supranti, jog reikia siekti tokio sugebėjimo rasti ryšį, įgyti abipusį pasitikėjimą. „Pasitikėjimas – užtikrina saugumą, leidžia bendrauti laisvai be įtampos, baimės būti įskaudintam, išduotam“, – teigia V.Lepšėskienė („Mokykla ant žmoniškumo pamatų“).

Kiekvienas iš mūsų sutinkame mokinių, kurie savo nedrąsiu žvilgsniu ieško užtariamo, užuovėjos. Arba atvirkščiai – žmogus vis įsivelia į konfliktus. Kodėl jis taip elgiasi? Gal jam nesaugu klasėje, jis bando pritraukti draugų dėmesį, o gal namuose ne viskas gerai? Problemų keliantis mokinys – iššūkis mokytojui. Bet jei rasi kelią į vaiko širdį, jis taps pagalbininku. „Kai mokytojas pakeičia savo įsitikinimus apie netinkamą mokinio elgesį, jis įgyja galimybę pamatyti mokinį tarsi kitoje šviesoje, pakeisti ir savo, ir mokinio elgesį“ (R.Žukauskienė „Kodėl vaikai neklauso?“).

Dažnai tokie vaikai daug laiko praleidžia prie kompiuterio. Tikslingai nukreipti, jie rastų įdomybių pamokai, pasijausių svarbūs, įgytų pasitikėjimo. Nuostabi *YouTube* puslapyje mokinio surasta daina „How many, how much“ ne tik praturtino pamoką ketvirtoje klasėje: padainavę dainą keletą kartų vaikai tikrai neklys vartodami šiuos klausimus, nes dainos žodžiai tiesiog skamba mintyse. Daina gali daug – ji ne tik moko, bet nu-teikia pakiliai, pralinksmina.

„Sušildyti“ klasę

Tai yra menas prakalbinti nedrįstantį ir išmokyti klausyti nenustygstantį. Šio meno pagrindas – ryšys tarp mokytojo ir mokinio, arba kitaip – šilti santykiai. Mūsų nenoras ar nemokėjimas išklausti vieniems kitų yra viena svarbiausių priežasčių, dėl kurių būdami tarp žmonių jau-

čiamės vieniši. Ir tada sukasi užburtas ratas: AŠ (mokytoja) uždaviau namų darbus, JŪS (mokiniai) neatlikote, AŠ kritikuojau, JŪS pykstate. O kaip smagu pasakyti „MES tiek daug padarėme“. Padaryti daug gali tada, kai „šilta“ klasėje. Emocijos – galinga jėga, galinti kurti ir griauti.

„Sušildyti“ klasę man visada padeda žaidimas. Jis gali tikrai daug. Keletą norėčiau prisiminti, – juos, be abejo, žaidžia daugelis anglų kalbos besimokančiųjų.

• **Pasakyk sakinį kitaip** (mokantis prieveiksmius). Ant lapelių lietuviškai ir angliškai, vėliau tik angliškai užrašyta: garsiai – *loudly*, juokingai, tyliai, pikta ir t. t. Sutariame, kokį sakinį reikės sakyti, galima jį užrašyti lentoje. Mokinys išsitraukia lapelį, sako sakinį tyliai ar juokingai. Draugai angliškai turi pasakyti, kaip jis sako. Šis žaidimas sukelia daug teigiamų emocijų. Mokomės prieveiksmius, be to, kartodami sakinį daug kartų išimename naujų žodžių.

• **Pomėgių grandinė.** Lavina atmintį, įtvirtina esamojo laiko vartojimą. Vienas mokinys sako: „Aš mėgstu tortą“ (*I like cake*). Kitas pakartoja bendraklasio pomėgį ir prideda savo: „Ji (ar jis) mėgsta tortą. Man patinka apelsinai“ (*She (or he) likes cake. I like orange*). Trečiasis pakartoja antrojo pomėgį ir pasako savąjį.

• **Raidės vardas.** Pradinukams ypač sunku įsiminti angliško raidžių vardus. Juos reikia nuolat kartoti. Kiekvienas mokinys gauna po raidę (užrašytą ant lapelio arba – tai labai patogu – markeriu ant flanelinės medžiagos gabalėlio, tada mokinys raidę prideda prie savo drabužio ir tarsi tampa raide). Mokytoja sako raidės vardą /a:/, /ei/, mokinys turintis R, A, atsistoja.

• **Televizijos studija.** Tereikia iškarpytos dėžės ar paveikslo rėmo. Pradinukai tuoj pat įsijaučia į žaidimą, kad tai televizorius. Tą patį knygos tekstą skaityti televizijos studijoje daug įdomiau.

• **Juokų skrynelė.** Atspausdintus (atkopijuotus iš anekdotų knygelių) juokus skaito kasdien vis kitas mokinys. Kartais tai puiki pamokos pradžia, kartais – pertraukėlė viduryje sunkaus darbo. Mokiniai ir patys papildo juokų skrynelę.

• **Kas toliau?** Keli mokiniai stovi prie linijos. Žengia žingsnį, sako žodį. Tema sutarta iš anksto (pagal tai, ką mokomės):

Elenos Iervidytės nuotr.

gyvūnai, kūno dalys, veiksmazodžiai... Žingsniuojama be sustojimų. Kai sustoja – pradeda eiti ir vardinti kitas mokinius.

• **Raidė – žodis – sakiny.** Padeda išjudinti nedrąsius mokinukus, moko naudotis žodynu. Mokinys traukia raidę (jos surašytos ant lapelių). Iš tos raidės (tarkime, S) turi sugalvoti žodį (*the sun*). Jei labai sunku – gelbėti žodynas. Tada jau aktyviems mokiniams užduotis – sugalvoti sakinį su šiuo žodžiu.

• **Kalbantis kamuolys.** Vaikai tupi ratu. Lentoje užrašomas klausimas ir atsakymo pradžia. Pavyzdžiui: *What is your favourite colour? My favourite colour is...* Prie kurio vaiko pririedėjo kamuolys, tas sako atsakymą ir ridena kamuolį kitam.

• **Piešinių konkursas.** Pradinukai mėgsta piešti. Piešime rudenį, pavasarį, gyvūnus. Būtina sąlyga – žodyne rasti reikiamą žodį ir piešinyje užrašyti (angliškai – tarimas – lie-

tuviškai). Klasėje piešinį reikia pristatyti, t. y. įvardyti, su koku žodžiu nori supažindinti draugus: „Čia – upė“ (*There is a river*).

• **Papildyk sakinį.** Kartais stebime gamtą už lango, dairomės po klasę ir kalbame. Vienas mokinys sako: „Aš matau medį“ (*I can see a tree*); kitas papildo: *I can see a yellow tree*; trečiasis: *I can see a big yellow tree*.

Tikrai žinau, kad daugelis, perskaitęs šio žaidimo aprašymą, sakys, jog yra taisyklės būdvardžių eiliškumui. Taip, yra, bet užmerkiu akis prieš tokias pradinukų klaidėles. Pataisymas, kritika mažina savivertę. Ankstyva-me anglų kalbos ugdymo etape labai svarbu pagauti, ką vaikas sako teisingai, ir girti. Giriamas mokinys daugiau išmoksta. Laikui bėgant galima girti už vis didesnius pasiekimus.

Beklaidžiojant interneto platybėse teko stebėti psichologinį žaidimą. Pirmą situacija tokia: žmogus turi paimti knygą ir padėti ant kėdės. Kitas žmogus jam kelią rodo tik bardamas už blogą elgesį, judėjimą, stovėjimą arba tylėdamas, kai pirmasis elgiasi gerai. (Siaubas apėmė pagalvojus, jog kartais tai primena mokyklą: jei mokinys atsakinėja gerai – mokytojas tyli, jei suklydo – kritikuoja.) Suaugęs psichologinio žaidimo dalyvis, visiškai suvokdamas, jog tai tik žaidimas, nejaukia gūžesi ir užduoties neatlika. Antroje situacijoje kelią rodantis žmogus tik gyre: *gerai; dabar irgi gerai, tik šiek tiek blogiau; labai labai gerai*. Kelio rodymas priminė žaidimą „Šilta – šalta“. Užduotis netrukus įvykdyta, visi laimingi, gerai nusiteikę.

Šilta emocija padeda įveikti daug kliūčių visur, žinoma, ir mokymo procese. Net jei visai visai blogai, gal galima retkarčiais rasti vieną gerai parašytą žodį ir virš jo nupešti šypseną.

Šypsenų ir geros nuotaikos visiems naujaisiais mokslo metais!

➤ MOKYKLOSE

Kultūrinė krakiškių išvyka į Vilnių

Kėdainių r. Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazijoje 2013 m. II pusmetį vykdytas projektas „Būk kultūringas“. Jo metu mokiniai savanoriškai lankė kultūrinius renginius, už kuriuos gaudavo taškus. Pasibaigus mokslo metams gimnazijos tarybos nariai suskaičiavę taškus išrinko aktyviausius mokinius, kuriems teko laimėti vykti į Vilnių. Mokiniai aplankė Katedrą, Gedimino pilį, pasivaikščiojo senamiesčiu ir vakarą užbaigė stebėdami baletą „Žydrasis Dunojus“. Mokinius lydėjo tarybos pirmininkė Jolanta Nenortienė ir tarybos narė chemijos mokytoja **Rasida Stankūnienė** (šios informacijos „Dialogui“ autorė). Pasak R.Stankūnienės, labiausiai mokiniams patiko Operos ir baleto teatras, kadangi beveik visi mokiniai jame lankėsi pirmą kartą.

■ Už aktyvų kultūrinių renginių lankymą Kėdainių r. Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazijos ugdytiniai buvo apdovanoti išvyka į sostinę.

Vadovavimo iliuzija:

rūšiuodamas šiukšles, pradėk nuo savęs

Tatjana BABRAUSKIENĖ,

Lietuvos švietimo profesinės sąjungos tarptautinė sekretorė

Ugdymo kokybė netenkina

Dabartinė švietimo sistemos būklė, o ypač ugdymo kokybė, nepatenkinti, rodos, visi: pradedant mokiniais ir jų tėvais, baigiant labiausiai už švietimo sistemos būklę atsakingais mokyklų vadovais, Švietimo ir mokslo ministerijos atstovais bei politikais. Apie daugybę sistemos problemų nuolat kalba ir švietimo profesinė sąjunga.

Tad kas kaltas? Amžinas klausimas, į kurį, panašu, niekas jau seniai neranda atsakymo, todėl kaltinimai vienu kitiems pilasi kaip ilgas, vis labiau pabostantis rudens lietus.

Atsiribokime trumpam nuo lietuviškos situacijos: ką apie švietimo kokybės užtikrinimą kalba naujausiais tyrimais besiremiantys mokslininkai? Pasirodo, dauguma mokslininkų mano, kad ne kas kitas, o būtent geras švietimo įstaigos vadovas, – pagrindinis raktas į sėkmingą mokyklą ir mokymą.

Tad ką reiškia – būti geru vadovu?

Darbo organizavimą koreguoja neuromokslas

Mokslininkai mano, kad XXI amžiuje lyderiai ne tik nebegali vadovauti pasenusiais metodais – jie patys turi gebėti nuolat kurti save ir daryti įtaką aplinkai. Pvz., naudotis naujausiais mokslo atradimais, aiškinančiais, kaip žmogaus smegenys veikia visus elgesio aspektus. Šis mokslas, vadinamas neuromokslu, dar laukia savo eilės būti visapusiškai vadovų įvertintas, tačiau jau dabar aišku, kad smegenų veiklos, elgesio prognozavimo perpratimas bus didžiulis proveržis visose lyderystės srityse.

Pastaruosius dešimtmečius studijuodami žmogaus smegenis mokslininkai gavo tikslesnių žinių apie žmogaus elgesį. Išaiškėjo, kad darbo organizavimą reikia rimtai koreguoti – vadovams būtina atsižvelgti į žmogaus smegenų prigimtį ir taikyti priemones, kurios nuteikia žmones dirbti ir bendradarbiauti efektyviau.

„Neurolyderystė“ yra terminas, kurį sugalvojo Davidas Rockas, mokslininkas, lyderystės konsultantas ir populiarios knygos „Rami lyderystė: šeši žingsniai transformuoti vadovavimą darbe“ autorius. Šis ir kiti mokslininkai siūlo remiantis neurologijos mokslu iš esmės keisti vadovavimo koncepciją ir netgi keisti vadovus, nes, tų pačių tyrimų duomenimis, kai kurių vadovų mentaliteto pakeisti neįmanoma.

Ką lengviau pakeisti: mąstymą ar vadovą?

Anot mokslininkų, tradicinė valdymo taktika labiau grindžiama gyvūnų mokymo patirtimi nei žmogaus psichologija ir neuromokslu. Pvz., vadovai žada premijas ir nuolaidas (morka) tiems, ku-

rie gerai atlieka darbą, ir baudžia (lazda) tuos, kurie neva nesugeba to daryti. Tokius vadovavimo metodus sutriuškino nauji moksliniai faktai, kurie rodo, jog pirminė žmonių motyvacija darbe nėra pinigai ar paaugstinimai. Asmeninis darbuotojo suinteresuotumas darbu, gera ir sveika aplinka darbotvietėje, pagarba ir puikūs santykiai su vadovu bei kolegomis – šie dalykai labiausiai skatina stengtis dirbti gerai.

Ar įmanoma pakeisti sustabarėjusį kai kurių vadovų mąstymą ir požiūrį į darbuotojus, kai prieinama iki kraštutinumų viešai pasiūlant mokytojus rūšiuoti kaip šiukšles? O gal lengviau tokius vadovus pakeisti kitais?

JAV atliktų mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad efektyvus vadovavimas gali pakeisti mokyklą ir pakelti ugdymo kokybę per gana trumpą laikotarpį – nuo dviejų iki septynių mėnesių darbo per vienerius mokslo metus; o neveiksmingas vadovas per tą patį laiką ryškiai sumažina darbo kolektyvo pasiekimus. Vadovo poveikis ugdymo kokybei yra gerokai didesnis nei mokytojo, nes mokytojas turi tiesioginį poveikį tik tiems mokiniams, kuriuos ugdo, o vadovo darbas veikia visus mokyklos mokinius per visus jo vadovaujamus mokytojus!

Rimta reforma ar klaidus eksperimentas?

Šie tyrimai paskatino prezidento B.Obamos administraciją inicijuoti vadovų pakeitimą visoje stabiliai neefektyviai dirbančiose mokyklose, kurios finansuojamos iš federalinio biudžeto. Per pastarąjį dešimtmetį milijonai dolerių buvo investuoti į organizaciją „Nauji lyderiai – naujoms mokykloms“, kuri atrenka „netradicinius“ kandidatus į mokyklų vadovus ir parengia juos mokyklų lyderystės iššūkiams.

Užtikrinant kokybę Lietuvos švietimo sistemoje vadovų vaidmuo yra itin svarbus aspektas politinėse diskusijose. Tačiau vadovavimas mokykloms nėra vertinamas kaip ypač svarbus veiksnys išlaikant ir kuriant stiprias mokyklas. Todėl ši politinė diskusija nesiremia sisteminiu „vadovo poveikis mokinių pasiekimams“ analizės principu. Atlikti tokią analizę sudėtinga, tad einama lengviausiu keliu – siūloma vadovų rotacija ir / arba kademencija, t. y. akla vadovų kaitaliojimas iš vienos mokyklos į kitą (ir tai būtų dar vienas klaidus eksperimentas švietime).

Būtinios vadovo savybės

Kaip vadovai daro įtaką mokyklos ir ugdymo kokybei – Lietuvoje nustatyti sunku, nes įvairiose savivaldybėse ugdymo kokybės kontrolės mechanizmai yra skirtingi. Bet visad egzistuoja siaura, tačiau daugelį dalykų lyderystėje nule-

mianti sritis – tai vadovo asmuo. O iš visų vadovui būtinų savybių išskirčiau empatiją ir emocinę intelektą.

Nesvarbu, kokia yra mokykla, – joje dirbančių žmonių įvairovė yra nekintama konstanta. Kiekvienas komandos narys – mokytojas – tai skirtinga asmenybė, su sava motyvacija ir pagrindiniais tikslais. Empatija vadovui padeda suprasti, kas kiekvieną darbuotoją daro ypatingą. Be empatijos negali įsijausti į kito padėtį, negali priimti teisingo sprendimo, negali suburti komandos.

Kitas svarbus lyderystės atributas – emocinis intelektas – sutelktas į vidų. Emociškai intelektualus lyderis paprastai sugeba sąžiningai pažvelgti į save ir tiksliai išskirti savo stipriąsias bei silpnąsias savybes ir „aklus taškus“. Suvokdamas savo galimybes ir atsiribojęs nuo savo egoizmo, toks vadovas aktyviai skatina kitų iniciatyvas ir įtraukia geriausius komandos idėjas į bendrą veiksmų planą.

Kai valdo puikybė

Neturintį emocinio intelekto vadovą dažniausiai valdo puikybė, lyderis pervertina savo galimybes ir atstumia kitus. Nors tokiame vadovui atrodo, kad gali atsikąsti daugiau nei sukrumtyti, pavaldiniai nėra akli, vadovas, kuris nuvertina ir nuolat žemina savo komandą, negali tikėtis gerų organizacijos rezultatų.

Dar blogiau, kai vadovo puikybė perauga savo įstaigos sienas ir mėgėjiški kulinariniai vadovavimo receptai laisva ranka dalinami į kairę ir dešinę. Tada atsiranda dar didesnė problema, nes visų žvilgsniai nukreipiami nuo rimtos situacijos analizės į lengviausią (kvailiausią) siūlomą sprendimą, kurio visa esmė, pvz., atsikratyti „netinkamų“ mokytojų.

Ar tikrai tokiu būdu galima išspręsti neefektyviai dirbančios mokyklos problemą? Nemanau, nes sukasi užburtas ratas: pas išpuikusį vadovą atėję nauji mokytojai ilgainiui tampa „netinkamais“.

Tad tokiame vadovui reikėtų pasakyti: šiukšles pradėkite rūšiuoti nuo savęs, bet pirmiausia atsi-kratykite pasenusių autoritarinių valdymo metodų, arogancijos ir puikybės. Ir kai patys vadovai „galės save įsivertinti, kai kas nors iš šalies juos objektyviai įvertins, tada galėsime pamatyti tikrąją situaciją“.

Kaltinimų vieni kitiems galime išvengti tik visi suvokdami, kad Lietuvai reikia ryžtingų žingsnių tobulinant nuolat peikiamą švietimo sistemą, už kurios kokybę atsakomybės neprisiima niekas.

Švietimo įstaigų vadovui yra prasmės pretenduoti į modernaus XXI a. lyderio vaidmenį tik tuo atveju, kai jis geba sąmoningai tobulinti savo intelektualinį ir dvasinį potencialą, kai aukštus reikalavimus kelia ne tik personalui, bet pirmiausia sau.

Ant vieno kurpalio?

Stepas EITMINAVIČIUS,

Utenos Adolfo Šapokos gimnazijos mokytojas

Noras suvienodinti

Iš Vyžių kaimo (netoli Tauragnų) parsivežiau dovaną – kurpalį. Pasidėjau savo kambary matomoje vietoje. Jis lyg ir paskendo tarp mano įvairių daiktų-simbolių. Bet... jau kuris laikas ėmiau galvoti tik apie frazeologizmą „ant vieno kurpalio siūti“ (panašius, vienodus). Man pasirodė, kad šis pasakymas yra vienas svarbiausių žmonių bendravime. Įvairiuose visuomenės sluoksniuose įvairiose situacijose imi ir pajunti norą suvienodinti mąstymą, požiūrius, įpročius, net jauseną.

Ar mokyklose yra kitaip? Ko gero, ne. Matyt, negalima siūti bato be kurpalio. Matyt, turi būti griežtokos programos, griežtokos koncepcijos, griežtoki reikalavimai. Mes žinome, ko turime išmokyti, tik patys pasirenkame priemones tikslams pasiekti. Va čia ir atsiranda keblumų. Tarkim, mokinių žinios visai geros, tačiau įtakingas žmogus, atėjęs stebėti pamokos, gali pašurpti – metodika visai ne ta, dirbama senoviškai, gal užduotys apskritai atrodo nepateisinamos. Negali taip būti? Gali.

Kai kažkas mėgina reglamentuoti pamokos struktūrą, kai, gražiai paaiškinęs, jog yra demokratas, jog pripažįsta mokytojo darbo stiliaus ypatybes, vis vien nusprendžia, kad šie metodai neteiktini. Argumentai? Jų gali būti įvairių, tačiau noras suvienodinti, noras matyti šablonus nugalai.

Yra veiksmas – yra ir atoveiksmis

Kokio pedagogo mes norime? Pasitempusio, besišypsančio, vis paklausiančio, kuo gali padėti. Taip, taip, ir nuolat pagiriančio. Pageidautina graži (klasikinė) apranga, graži (klasikinė) šukuosena, gražus (klasikinis) kalbėjimas. Ironizuoju? Manau, kad ne. Be abejonės, kiekvienoje mokykloje gali būti savo tvarka, tačiau visada atsiranda žmonių, norinčių reglamentuoti net ir nereglamen-

tuotinus dalykus. Kaip elgiamės? Labai įvairiai. Ne vienas nueina konformizmo takais. Ne iš blogos valios.

Kalbos nėra: yra veiksmas, yra ir atoveiksmis. Jei įsigali nepateisinamas geležinės tvarkos, nenatūralumo principas, įsigali ir nepagarba kitam. Nors ir kaip žmonės vieni kitiems šypsotųsi. Iš mokytojo reikalaujama, kad jis reikalautų iš mokinių, kad elgtųsi pagal priimtas vidaus darbo tvarkos taisykles. Kas daryti, jei pedagogui ne viskas priimtina? Išeiti iš mokyklos (nelabai suvokiamas apsisprendimas) ar veidmainiauti, vykdyti aklaui nurodymus ir būti pagirtam?

Galbūt pačią problemą suformulavau ir ne visai vykusiai, tačiau esmė aiški. Tarkim, ko mes labiau norime: individualybių ar švinių kareivėlių? Šituose noruose, visoje vizijoje, man regis, yra ir šablonų poreikis. Baimė išsiskirti ar noras ginti savo sampratą – galimos dvi priešingybės. Bet juk dažniausiai nukentia ir tie, ir tie.

Uždaras ratas

Daug metų būdamas mokykloje, labai atidžiai reaguodavau į kolegų replikas, poelgius. Tarkim, esame įpratę, kad žmonės mėgsta komanduoti, nurodinėti, kaip kurioje situacijoje būtina elgtis. Jei asmuo nepripažįsta kažkieno (greičiausiai žmonių minios) stereotipų – jis išjuokiamas. Man kažkada atrodydavo, kad visi mokytojai yra tikri inteligentai, jie gerbia kitą, jie nesišaipto, nežemina. Deja, deja.

Uždaras ratas: vieni ugdo save, nelenda į kito dvasinę teritoriją, kiti yra *be kompleksų* (koks baisus man šis pasigyrimas). *Kitoks, svetimas, keistas, kažkoks be ryšio, trenktas* – galimi tokie vardai.

Sunku galvoti apie šablonus, apie jų teigiamumus ir neigiamumus. Pasielgsiu labai išmintingai – kurpalį nusiėsiu į mokyklą, į savo kabinetą. Ką darysiu tokiomis refleksijomis: kankinsiu mokinius ar jiems padėsiu?

SVETUR

RUSIJA: grįžta mokyklinės uniformos

■ Konkurse dėl mokyklinių uniformų dalyvavo daug Rusijos dizainerių. Nuotraukoje – A.Vasiljevo siūlytas modelis.

Nuo šios rugsėjo 1-osios Rusijoje įsigali naujas švietimo įstatymas.

Naujasis dokumentas mokytojams garantuoja ne mažesnę už vidutinį tame regione darbo užmokestį, kaimo mokytojams – komunalinių mokesčių lengvatų išsaugojimą. Pagal naują įstatymą uždaryti kaimo mokyklą Rusijoje bus galima tik pritarus tokiam sprendimui vietos gyventojų susirinkimui. Jeigu kaimiškos vietovės gyventojai tam priešinsis, vietos valdžia privalės rasti galimybių mokyklą išsaugoti.

Grįžta mokyklinė uniforma. Tai, manoma, turėtų išspręsti daug socialinės, etnokultūrinės ir konfesinės plotmės problemų. Uniformos modelis ir įvedimas patikimas spręsti konkrečių mokyklų tėvų ir pedagogų bendruomenės. Jos įpareigojamos pasirūpinti, kad uniformos būtų gražios ir patogios. Regioninei ir vietos valdžiai deleguojama užtikrinti, kad mokyklinės uniformos būtų prieinamos visoms šeimoms, nepriklausomai nuo jų pajamų.

Pirmą kartą į įstatymą įtrauktos ir tinklinio (interneto tinkluose) bei elektroninio mokymo(si) sąvokos: šios mokymosi formos įteisinamos kaip galimos naudoti visose ugdymo pakopose. Naujojo įstatymo nuostatos panaikina profesinės technikos mokyklas ir koledžus, kurie teikdavo pradinį profesinį išsilavinimą, o vidurinis profesinis mokymas nuo šiol siūlys dvi programas – kvalifikuotų darbininkų ir vidurinėsios grandies specialistų rengimo. Įstatymas pakoreguoja ir priėmimo į aukštąsias mokyklas bei į aspirantūrą tvarkas.

Atskiru punktu dokumente aprašytas „inkliuzinis ugdymas“. Tai leis regionams priiminti sprendimus dėl papildomo vaikų darželių, mokyklų ir koledžų, kurie siūlo tokias programas vaikams su negalia, finansavimo.

Tai, žinoma, ne vieninteliai naujuoju įstatymu įteisinami pakeitimai.

„Dialogo“ inf.

■ Garsiojo krepšininko Arvydo Sabonio bato kurpalis

Elenos Tervytės nuotr.

Kūrybiška – kokybiška? (I)

▷ Atkelta iš 9 p.

Jūsų patirtis kitokia? Pasidalinkite!

Šiandien mano patirtis ir eksperimentas sako, kad negali būti lygybės ženklo tarp kūrybiškos ir kokybiškos pamokos, kai kalbama apie BP įvardytas žinias ir gebėjimus, o tai reiškia – ir apie pasiruošimą egzaminams. Kokybės pliusas šiuo atveju įmanomas tik bendrųjų kompetencijų arba gyvenimui reikalingų įgūdžių ugdymo srityje. Tačiau neabejoju, kad yra mokytojų, kurių patirtis leidžia teigti priešingai. Tikiu, kad kai kurie pedagogai praktikai ir dirbdami kūrybiškai sugeba paruošti vaikus ne tik gyvenimui, bet ir egzaminui. Manau, kad jų patirties sklaida būtų labai įdomi ir naudinga. Juk dabar, pavyzdžiui, „Dialogo“ paskutiniuose puslapiuose randame daug informacijos apie kūrybiš-

kus projektus, pamokas, tačiau visur didžiuojamasi tik mokinių įgytomis bendrosiomis kompetencijomis, kurios iš tiesų praktiškai nepamatuojamos. Ir visiškai nekalbama apie tai, kaip vaikams pavyko išmokyti, suprasti, taikyti BP įvardytas žinias. Juk ne paslaptis, kad dažno mokytojo tunelio gale vis dar šviečia ne amžinojo gyvenimo, bet amžinojo egzamino šviesa.

Dvi tos pačios – kūrybiškumo ugdant – monetos pusės

Atsižvelgiant į tai, būtų puiku, jei UPC pasiūlytų projektų, kuriuose dalyvautų profesionalūs mokytojai, gebantys pademonstruoti, kaip, dirbant pagal konstruktyvaus ir kūrybiško mokymo metodus, įmanoma įgyvendinti vis dar labai sudėtingus BP reikalavimus. Juk sutikime: atvykę į mokyklą menininkai negali išmokyti vaikų nei skaičiuoti, nei rašyti. Jie tik gali parodyti aibę kūrybiškų metodų, kurių kiekvienas mo-

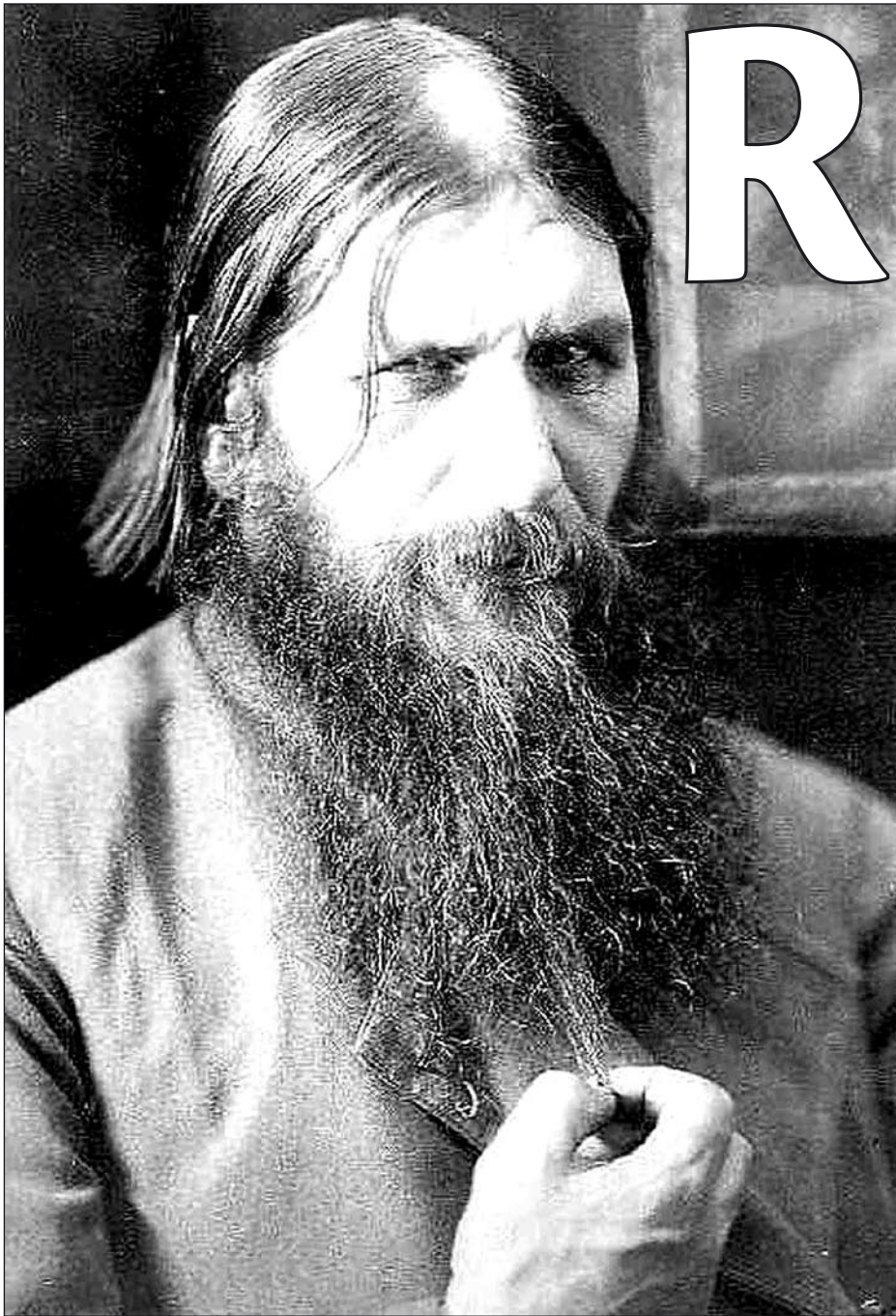
kytojas norėdamas gali rasti savo profesinėje literatūroje. Be abejo, kūrybiškieji svečiai bando, skatina kurti kiekvienam patrauklią mokyklą ir, turint omeny, kad mūsų vaikai jaučiasi nelaimingiausi Europoje, tai svarbu. Labai svarbu.

Tačiau, kita vertus, šitaip propaguojamas kūrybiškumas atrodo dirbtinis, be to, – neigiama klasika. Mokslo šaknys karčios, – sakė romėnai; mokslas be prievartos neįmanomas, – teigė J.H.Pestalozzi; mokslas – ne grietinė, pirštu neprilažysi, – porindavo mūsų senoliai.

Tad darosi neramu, ar ilgainiui taip dirbant neatsiras duomenų, jog Lietuvos vaikai Europoje kvailiausi. Apie tai, kad bus sumindžiotas pamatinis lietuvių charakterio bruožas – darbštumas, – jau nekalbu. O gal tai nieko blogo? Gal iš tiesų geriau būti kvailam ir laimingam? Ypač kai idealas – laimingas ir protingas – vis dar retai pasiekiamas.

Irma VIDEIKAITĖ

Tęsinys – kitame numeryje. ▷

Rasputinas: šventasis ar antikristas?

taip uoliai, kad sudrėkdavo jo nugara, o kai pakildavo, jo veide nebūdavo nė lašelio kraujo. „Kaip gydytojas, – sakydavo Fiodorovas, – aš negaliu šito paaiškinti, bet kaip liudininkas tikinu, jog būdavo būtent taip.“

„Nežinau, kas esu“

Peterburge sklisdavo gandai apie Rasputino pranašystes, beje, kandžiai išjuokiamas jo kritikų...

Spręskite patys... Ant akmens, stovinčio mūsų muziejaus kieme, išgraviravome imperatoriaus žodžius, parašytus dienoraštyje 1918 m. balandžio 14-ąją: „Pokrovsko kaime reikėjo perkinkyti arklius, tad ilgai stovėjome kaip tik priešais Grigorijaus Rasputino namą...“ Imperatoriškąją Romanovų šeimą vežė arkliais iš Tobolsko į Tiumenę, vėliau – traukiniu į Jekaterinburgą, į susidorojimo vietą. Suprantama, Nikolajus II pats nesirinko maršruto – jį lydėjo 30 ginkluotų raitelių. Jei sustojimas priešais Rasputino namą – atsitiktinumas, kaip galėjo Grigorijus Rasputinas dvi dienas prieš tai pasakyti carui: „Jūs pabuvosite – sava ar nesava valia – mano gimtinėje, bet, gaila, jau be manęs.“

Būta ir kur kas reikšmingesnių pranašysčių. Rusijos ministras pirmininkas Sergejus Vittė, gana protingas žmogus, savo prisiminimuose pateikdavo tokią frazę: „Nereikia atmesti Rasputino įtakos: dar 1912 metais jis įtikino Nikolajų II sunaikinti jau parengtą įsaką dėl Rusijos dalyvavimo Balkanų kare. Rasputinas buvo paskutinis, išėjęs iš caro kabineto.“ Tą patį faktą vėliau minės ir kiti du premjerai – Vladimiras Kokovcovas ir Aleksandras Kerenskis.

Įsigilinkite: mažai raštingas muzikas įtikino carą pakeisti sprendimą ir to dėka Rusija išvengė dar dvejų metų karo: neateidavo pranešimai apie žuvusiuosius, neraudodojo našlės...

O kodėl gi tada Rusija įsivėlė į Pirmąją pasaulinę karą?

Štai Nikolajui II skirti Grigorijaus Rasputino žodžiai, ištarti 1914 metais: „Įsivel-

si į šį karą – ir imperiją sužlugdysi, ir dinastiją pražudysi. Tiesiog vidumi jaučiu: šis karas taps paskutiniu Romanovams. Neįsivelk į jį. Blogai baigsis.“

Kodėl gi tada caras nepaklausė?

Gaila, lemtingąją dieną Rasputino nebuvo greta: jis kovojo su mirtimi po psichiškai nesveikos Chionijos Gusevos pasikėsinimo į savo gyvybę. Iš laikraščių sužinojęs apie karo pradžią, Rasputinas pasakė: „Jeigu būčiau buvęs tą dieną Peterburge, ant kelių būčiau atšliaužęs pas carą ir įtikinęs jį nestoti į karą. Dabar Rusijai – galas.“

Caro vaikų auklė Marija Višniakova, ne itin palankiai nusiteikusi Rasputino atžvilgiu, prisimindavo: „Jis pasakė carienei: „Nežinau, kas esu, bet tikrai žinau: kai tik manęs nebebus tarp gyvųjų, Rusijoje nebus ir carų – jūs visi žūsite.“

Savo žūtį jis taip pat numatė. 1916 metų spalį, likus dviem mėnesiams iki nužudymo, Grigorijus pasikvietė Aroną Simanavičių, kuris buvo jo sekretorius, ir padiktavo testamentą, skirtą Nikolajui II. Ten buvo tokie žodžiai: „Dar iki šių metų pabaigos aš būsiu nužudytas. Mano mirtis bus smurtinė, kankinanti, beje, kaip ir jūsų. Bet jei aš būsiu nužudytas, nieko nebijok: dinastija tavo gyvuos kaip gyvavusi, caraitis Aleksejus netrukus išaugs iš savo ligos ir ims valdyti Rusiją. Tačiau jei mane nužudys žmonės, savo padėtimi lygūs tau, tavo dinastija ilgiau kaip dvejus metus neegzistuos, bus išnaikinta iki pat šaknų, ir dar ilgai po to Rusijoje liesis kraujas...“

Rasputiną nužudė Feliksas Jusupovas, atstovas šeimos, kuri savo turtais lenkė Romanovus, didysis kunigaikštis Dmitrijus Pavlovičius, artimas imperatoriaus giminaitis, ir Besarabijos dvarininkas Puriškevičius.

Sunku patikėti, jog jų keršto motyvas buvo paprasčiausias pavydas.

Manome, jog ketvirtasis žudikas buvo anglų žvalgybininkas Osvaldas Reineris, Felikso Jusupovo draugužis tuo laiku, kai jiedu kartu studijavo Kembridže...

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

2013-uosius priimta laikyti paskutiniais taikiais metais Rusijoje. Už šią pranašystę, – kaip, beje, ir už daugelį kitų, jau išsipildžiusių, – šalis turi būti dėkinga Grigorijui Rasputinui, iš Tobolsko kilusiam mažaraščiui rusų valstiečiui ir mistikui. Jo gebėjimai pagerinti Rusijos caro Nikolajaus II sūnaus Aleksejaus sveikatos būklę (sosto paveldėtojas sirgo hemofilija) suteikė jam galimybę daryti didelę įtaką caro šeimai – ypač imperatorienei Aleksandrai – ir dvarui.

Felikso Jusupovo, caro dukterėčios vyro ir vieno iš Rasputino žudikų, memuarai, 1975 m. sukurtas Elemo Klimovo filmas „Agonija“ ir Valentino Pikulio romanas „Prie paskutinės ribos“ (1979 m.) suformavo nekokį Rasputino įvaizdį – kaip šarlatano, girtuoklio, paleistuvio ir apsimetėlio pranašo.

Tačiau yra istorijos tyrinėtojų, kurie šį susiklosčiusį stereotipą paneigia. Pavyzdžiui, Tiumenėje gyvenanti Smirnovų pora – filologė Marina ir jos vyras istorikas Vladimiras. 1990 metais jie vieni iš pirmųjų Rusijoje įsteigė privatų muziejų.

Po 20-ies metų Rasputino gyvenimo studijų Marina ir Vladimiras SMIRNOVAI demaskuoja neigiamą Rasputino įvaizdį ir tvirtina jį buvus išskirtine asmenybe.

Apie tai – šis interviu.

Pats įžymiausias rusas

Daugelyje Europos valstybių sostinių esama restoranų, kazino, barų, pavadintų Rasputino vardu. Tai, be abejonės, vienas iš garsiausių rusų pasaulyje. O pas mus, Rusijoje, apie jį žinoma per mažai. Todėl mes surinkome apie Rasputiną tikrai nemažai tikrų faktų. Jis buvo giliai tikintis žmogus, už savo pinigus Pokrovkoje pastatęs cerkvę (1953 m. ji buvo nugriauta, o jos vietoje iškilo klubas). Rasputinas dosniai dalindavo išmaldą ir niekam neatsisakydavo padėti. Padėdavo jis ne tik savo tikėjimo broliams ir seserims – atrado pinigų ir mečėtės statybai Dulepino mieste, prieš carą tarpininkaudavo dėl žydų vaikų, kurių dėl „procentinės normos“ nepriimdavo į universitetus...

Kodėl gi tada daugelis jo šitaip nekętė?

Manome, jog dėl visko kaltas pavydas. Imperatorienė slėpė sūnaus ligą (juk hemofiliją berniukas paveldėjo būtent iš jos), net artimiausioje aplinkoje apie ją nežinojo. Todėl niekas nesuprato, kodėl Rasputinui leidžiama kada panori į imperatoriaus kambarius ir kodėl į jo patarimus atsižvelgiama.

O ar galima tikėti jo gydymo galimybėmis?

Fiodorovas, Romanovų šeimos gydytojas, prisimindavo, kaip Rasputinas sustabdydavo caraičio kraujoplūdžius: melsdavosi klūpodamas keletą valandų

Dvasia visas užkardas pralauš

Irena STULPINIENĖ,

fizikos mokytoja,

Tarptautinio HP centro viceprezidentė

Unikali savęs pažinimo programa

Šių metų rugpjūčio 19–24 d. Kazachstano Almatos mieste vyko mums gerai žinomo pedagogo humanisto, akademiko, psichologijos mokslų daktaro, Tarptautinio humanistinės pedagogikos centro garbės prezidento Šalvos Amonašvilio autorinis seminaras „Humaniškas individualus vaikų ugdymo procesas (Gyvenimo mokyklos sistema)“. Seminare dalyvavo Kazachstano švietimo ir mokslo ministerijos atstovai, aukštųjų mokyklų rektoriai ir pedagogai, regionų švietimo valdybų vadovai, „Savęs pažinimo“ kurso mokytojai, mokyklų direktoriai.

Seminarą inicijavo ir globojo Kazachijos Respublikos pirmoji ponja Sara Nazarbajeva. S.Nazarbajeva – unikali programos „Savęs pažinimas“ (*Samopoznaniye*), skirtos etiniam dvasiniam doriniam vaikų ugdymui, autorė ir įkvėpėja. Daug metų S.Nazarbajeva aktyviai darbuojasi, kad programa būtų integruota į visą Kazachijos švietimo sistemą – nuo vaikų darželių iki aukštųjų mokyklų.

- **Esminis skirtumas.** Programa prasidėjo nuo to paties pavadinimo pamokų visose Kazachstano bendrojo lavinimo mokyklose. Tai atitiktų mūsų etikos kursą, jei ne esminis skirtumas: visose Kazachstano bendrojo lavinimo mokyklose jis ne pasirenkamas, bet privalomas.

- **Tikslas.** Galutinis „Savęs pažinimo“ programos tikslas – dvasingumu praturtinti visų dalykų mokymo ir mokymosi procesą, siekti, kad būtų suvoktas visų dalykų vertybinis potencialas, kad dorinė dvasinė savišvieta vyktų bet kurio dalyko pamokose, o ne pavienėmis iniciatyvomis arba atsitiktiniais pliūpsniais.

- **Turinys.** „Savęs pažinimo“ kurso turinys grindžiamas gražiausiais žmonijos dvasinio palikimo pavyzdžiais. Dažnai šias pamokas vadina tautos išminties, sąžinės pamokomis. Jose moksleiviams išsamiai išaiškinamos tokios aukščiausios žmogiškosios vertybės, kaip gėris, grožis, laisvė, gyvenimo prasmė, tiesa, žmogaus vertė, garbingas gyvenimas, moralė.

Pagrindinį kurso turinį sudaro keturi skyriai: *Savęs pažinimas; Žmogus ir visuomenė; Žmogus ir pasaulis; Dvasinė visos žmonijos patirtis.*

- **Integravimas.** Nacionaliniame mokslo, praktikos, ugdymo ir sveikatingumo centre „Bobek“ (kazach. *bobek* – „vaikas“) nuolat vyksta mokslo bei praktiniai renginiai, lydinčios programos „Savęs pažinimas“ integravimo į dalykinę sistemą eksperimentą. Čia užtikrinamas nenutrūkstamas programos veikimas, iš čia skleidžiama patirtis. Š.Amonašvilio seminaras buvo sudėtinė šių renginių dalis.

Centras yra Almatos pakraštyje, vaizdingose Alatau kalnų priekalnėse. Čia veikia vaikų darželis, gimnazija, humanitarinis koledžas, observatorija, psichologinė-medicininė-pedagoginė tarnyba bei Harmoningo žmogaus ugdymo institutas. Šios struktūros dirba kaip vientisas organizmas, padedantis pedagogams ir auklėtiniams suvokti žmogaus paskirtį, ieškoti nepakartojamo ir laimingo gyvenimo kelio (plačiau apie centrą žr. www.bobek.kz).

Iš viršaus ir iš apačios

„Savęs pažinimo“ programos keliama mokslinio ir dvasinio-etinio ugdymo sintezės idėja puikiai atliepia Hu-

Stebuklas: dvasinis žmogaus ugdymas valdžiai ištis rūpi!

Deja deja, dar ne Lietuvos švietimo politikams ir valdžiai.

Kol vieni tik samprotauja arba vizijas kuria, kiti seniai jau ėmėsi realių veiksmų.

manistinės pedagogikos filosofiją ir jos pagrindinius tikslus. Bet ir vėl ryškus skirtumas: Kazachstane tuo rūpinasi ir procesą akylai globoja pati valdžia iš viršaus (užtikrinamas tęstinumas!), o visuomeninis tarptautinis humanistinės pedagogikos judėjimas „judina“ mokytojų mases iš apačios, skatindamas pedagogus savarankiškai kurti naują ugdymo turinio bei priemonių sistemą, grįstą dvasiniu humanizmu.

Seminaro dalyviai klausė Š.Amonašvilio paskaitų, mokėsi į dalykų pamokas integruoti dvasingumo elementus ir tas pamokas išjausti per asmeninius potyrius. Tuo pat metu kiti Tarptautinio humanistinės pedagogikos centro delegacijos nariai lankėsi įvairiose Almatos mokyklose, darželiuose, vaikų korekcijos ir sveikatingumo centre, skaitė paskaitas, dalijosi patirtimi, bendravo su šių švietimo įstaigų pedagogų kolektyvais.

Humanistinės pedagogikos būdai ir metodai, atsižvelgiantys į vaiko dvasinę prigimtį, sukėlė didžiulį semina-

ro klausytojų susidomėjimą, sulaukė plataus atgarsio Kazachstano ir Almatos spaudoje bei televizijoje.

Kai srautai susilies...

Žmonija iš baisios egoizmo ir žiaurumo duobės išlipti pajėgs tik tuomet, kai pripažins dvasios prado primatą ir ant tokio pamato statys mokyklas. Kas tuo keliu eina, vieni kitus neklystamai atpažįsta nepriklausomai nuo tautybių, religijos, valstybių sienų, politikos vingių.

Seminaras ir susitikimai akivaizdžiai pademonstravo: Kazachijos Respublikos vadovų įvestas ir kuruojamas „Savęs pažinimo“ kursas bei akademiko Š.Amonašvilio humaniško individualaus vaikų ugdymo sistema „Gyvenimo mokykla“ – ypač gyvybingi. Laikui bėgant, jos vis labiau persmelks ir papildys viena kitą, nes abiejų filosofinis pamatas – ne bet kurios, o tik aukščiausios dvasinės vertybės ir auklėjimo tikslas – doras, kilnus žmogus.

O kai tie du srautai susilies – dvasia galutinai visas užkardas pralauš...

Zitos Šliogerienės nuotr.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telen@takas.lt

www.dialogas.com

PASITEIRAUTI – tel. 234 1571

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Jmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai nerecenzuojami ir negražinami. Kopijuoti ar platinti savaitraštyje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Media Support Foundation

Išleina ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. I. Tir. 1879 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392–1916

MAIRONIO LIETUVIŲ LITERATŪROS MUZIEJUS

(Rotušės a. 13, Kaunas)

kviečia dalyvauti 1–12 klasių moksleivius piešinių konkurse pagal
Sigito Gedos, Anzelmo Matučio, Vinco Mykolaičio-Putino,
Birutės Pūkelevičiūtės, Vytauto Tamulaičio, Martyno Vainilaičio,
Bitės Vilimaitės kūrybą.

Piešiniai priimami iki 2013 m. lapkričio 11 dienos adresu:

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13, LT-44279 Kaunas

Piešinių kitoje pusėje nurodykite dalyvio vardą, pavardę, mokyklos pavadinimą, klasę, telefono numerį bei kūrinio, kuriam yra skirtas piešinys, pavadinimą.

Piešinių konkurso laureatų paskelbimas ir apdovanojimas vyks Maironio lietuvių literatūros muziejuje lapkričio 23 dieną 11 val.

Kviečiame aktyviai dalyvauti!
Informacija tel. 8-37-206842.

Užs. 472

MOKYKLOSE

Aptarė Lietuvos pirmininkavimą ES

Vasario 16-osios gimnazijoje (Vokietija) įvyko (08 27) bendras Vokietijos Heseno žemės Teisingumo, Europos ir integracijos ministerijos, Lietuvos Respublikos (LR) ir gimnazijos organizuotas renginys, skirtas Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungai (ES).

Susitikime dalyvavo daug aukšto rango pareigūnų: Heseno žemės teisingumo, Europos ir integracijos viceministrė dr. Z.Breier, LR ambasadorius Vokietijoje D.Matulionis, Vokietijos Bundestago narys dr. M.Meister, Heseno žemės parlamento nariai ir kt., – praneša **Birutė Augustanavičiūtė**.

Pagrindinį pranešimą renginyje skaitė LR ambasadorius Vokietijoje D.Matulionis. Pranešėjas pristatė Lietuvos valstybės kūrimosi istoriją bei aptarė LR Vyriausybės sprendimus pasaulinės finansų krizės laikotarpiu. Remdamasis „Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos tarybai programa“ diplomatas išskyrė tris antrojo 2013 metų pirmininkavimo ES siekius: pasitikėjimą keliančios, augančios ir atviros Europos kūrimas. Po pagrindinio pranešimo vyko diskusija. Jos metu buvo domėtasi mūsų šalies pozicija įvairiais – ekonominiais, energetinio saugumo, jaunimo nedarbo mažinimo bei užimtumo, ES plėtros, kaimynystės ir kt. – klausimais.

Renginį pasveikino Vasario 16-osios gimnazijos direktorė dr. B.Narkevičienė, gimnazistai – tautinių šokių šokėjai, dainininkai ir muzikantai (vadovai A.Ručienė ir G.Ručys).

Marytės Dambriūnaitės-Šmitienės nuotr.

■ Vasario 16-osios gimnazijos direktorė B.Narkevičienė dėkoja Heseno žemės teisingumo, Europos ir integracijos viceministrei dr. Z.Breier.

Mokytojų tarybos posėdis
Ch.Frenkelio viloje

Miestui minint 777-ąjį jubiliejų, Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazijos mokytojų tarybos posėdis, dalyvaujant gimnazijos tarybos nariams, vyko gražiausioje miesto erdvėje – Chaimo Frenkelio viloje. Posėdyje aptarti šalies ir miesto švietimui keliami uždaviniai, gimnazijos, kuri šiemet švenčia savo 75-metį, pasiekimai ir veiklos gairės 2013–2014 mokslo metams. Po posėdžio dalyvauta „Aušros“ muziejaus pasiūlytoje edukacinėje programoje.

„Non scholae, sed vitae discimus“ („Ne mokyklai – gyvenimui mokomės“) – šiuo šūkiu Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazija pradeda mokslo metus, kviesdama savo bendruomenę – mokinius, tėvus, mokytojus bendram prasmingam darbui – mokymuisi“, – rašo „Dialogui“ gimnazijos Neformaliojo švietimo ir pagalbos skyriaus vedėja **Irena Kiltanavičienė**.

IN MEMORIAM

VINCAS PECKUS
1932–2013

*Ir tenai, kur po visų klajonių
Žemėn atsiguls mana galva,
Nerašykit mano vardo, žmonės,
Parašykit, žmonės: Lietuva.*

Jonas Strielkūnas

2013 m. rugpjūčio 30 d. pedagogų bendruomenė neteko ilgamečio lietuvių kalbos mokytojo eksperto (1959–1990), gimnazijos direktoriaus (1990–1997), gimnazijos muziejaus įkūrėjo ir vadovo Vinco Peckaus. Jis buvo ir žymus kraštotyrininkas, stengsis išsaugoti ir ateinančioms kartoms palikti tai, ką laikas taip greit užneša užmaršties dulkėmis, ir žinomas visuomenės veikėjas, Marijampolės miesto tarybos narys, ir rašytojas, daugelio straipsnių, keliolikos knygų autorius.

Mokytojas V.Peckus gimė 1932 m. spalio 14 dieną Skirptiškės kaime, Prienų rajone, mokėsi Naujosios Ūtos ir Ūdrijos pagrindinėse mokyklose, vėliau – Prienų gimnazijoje, ją baigė 1951 m. 1951–1955 m. studijavo Vilniaus pedagoginiame institute lietuvių kalbą ir literatūrą, po studijų pradėjo dirbti Kėdainių rajone Slikų vidurinėje mokykloje

direktoriaus pavaduotoju. Tų pačių metų rudeni, t. y. 1955 m. spalio 30 d., buvo pašauktas į karinę tarnybą sovietinėje armijoje, iš jos grįžo 1958 m. gruodį. Nuo 1959 m. sausio 1 d. iki 1990 m. dirbo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoju tuometinėje Kapsuko Jono Jablonskio vidurinėje mokykloje. 1967 m. V.Peckus gimnazijoje įkūrė muziejų (tais metais buvo minimas gimnazijos šimtmetis). Po kelerių metų šis muziejus buvo pripažintas geriausiu mokyklų muziejumi Lietuvoje.

Nuo 1990 m. iki 1997 m. V.Peckus vadovavo gimnazijai. Pedagogas visą gyvenimą skyrė tradicijų puoselėjimui ugdymo įstaigoje. Gimnazijos direktoriaus V.Peckaus iniciatyva mokyklai buvo grąžintas gimnazijos statusas ir nuo 1996 m. gegužės 30 d. mokykla vadina Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija.

Darbas savos mokyklos, lietuvių kalbos, visuomenės labai buvo svarbiausias Mokytojo gyvenimo tikslas. Savo atsiminimuose pats V.Peckus teigė, jog yra pasiryžęs įgyvendinti tris siekius: pasiekti, kad mokyklai būtų grąžintas gimnazijos statusas, parašyti gimnazijos istoriją ir pastatyti paminklą kalbininkui Jonui Jablonskiui. Visus tris didžiuosius gyvenimo tikslus gerbiamam Mokytojui pasisėkė įgyvendinti.

Nuo 1997 m. rugsėjo 26 d. iki mirties jis dirbo gimnazijos muziejaus vedėju, rengė knygas apie žinomus rygiškiečius: gimnazijos auklėtinius, mokytojus. Žymiausias jų – „Senoji Marijampolės gimnazija“, „Rygiškių Jono gimnazijos mokytojai“ ir kitos.

2012 m. apdovanotas Šv. Jurgio globėjo ordinu už nuopelnus Marijampolei ir Sūdavo kraštui. 2006 m. V.Peckui buvo suteiktas nusipelnusio marijampoliečio vardas.

Gimnazijos bendruomenė liūdi netekusi ypatingo, visų marijampoliečių pagarbą pelniusio Mokytojo, kraštotyrininko, šviesaus žmogaus, lietuvių puoselėtojo.

*Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos
bendruomenė*

Gėlių nupirkta 10 kartų daugiau

Šiemet į rugsėjo 2-ąją persikėlusios mokslo metų pradžios šventė atskleidė naują tendenciją – tradiciškai per šią šventę dažniausiai perkamas rožės nustelbė kardeliai. Pasak prekybos tinklo „Maxima“ Pirkimų departamento direktoriaus T.Marcinkevičiaus, šiemet rugsėjo pirmosiomis dienomis ne tik išpirkta keliasdešimt kartų daugiau nei pernai kardelių, tiesiog graibstomos iš lentynų buvo ir kitos gėlės. Antroje populiariausių gėlių sąrašo vietoje atsидūrė įvairaus ilgio ir

dydžio rožės, trečią ir ketvirtą vietas pasidalijo gvazdikėliai ir gerberos. Į populiariausių mokslo metų pradžios gėlių sąrašą pateko ir šiemet prekybininkų pasiūlytos smulkiažiedės rožytės, chrizantemų, gerberų ir gvazdikėlių puokštės. Pasak T.Marcinkevičiaus, rugsėjo pirmosiomis dienomis gėlėms buvo taikomos iki 40 proc. siekiančios nuolaidos. Visa tai lėmė, kad šiemet mokslo metų pradžioje „Maxima“ klientai gėlių įsigijo beveik 10 kartų daugiau nei pernai.

TYRIMAI

Neatsakingai skolintis pradedama dar mokykloje

▷ Atkelta iš 2 p.

Visa tai galbūt taptų pagrindu tolimesniems žingsniams investavimo link“, – komentavo O.Bložienė. Jos teigimu, nors pedagogai yra labai svarbus finansinių žinių šaltinis ir gali daryti įtaką jaunimo finansinei elgsenai, tačiau praktiniai įgūdžiai dažniausiai atsinešami iš šeimos. „Artimųjų rate būtina skirti deramą dėmesį fi-

nansinio raštingumo ugdymui – būtent čia geriausia gesinti potencialių problemų židinius. Todėl tėvai, ruošdami savo atžalas naujesiems mokslo metams, turėtų ne tik tradiciškai pasirūpinti mokyklinių prekių rinkiniais, bet ir aptarti su jais kišenpinigių naudojimo bei kitus aktualius finansinius klausimus“, – sako ekspertė.

„Dialogo“ inf.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMA
11 UGDYMO ĮSTAIGŲ

„Vyturio“ katalikiška vidurinė, Kaunas
Adolfo Šapokos gimnazija, Utena
Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazija, Kėdainių r.
Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija, Šiaulių r.
Marijonų gimnazija, Marijampolė

Pradinė mokykla „Žiniukas“, Vilnius
Rygiškių Jono gimnazija, Marijampolė
Salininkų gimnazija, Vilnius
Stasio Šalkauskio gimnazija, Šiauliai
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Vasario 16-osios gimnazija, Hiutenfeldas (Vokietija)

Startavo 2013-ųjų rugsėjis

Lietuvos mokyklose šie mokslo metai prasidėjo rugsėjo 2-ąją, kartu su rudeniniais lietumis. Tačiau net jei šie kiek sudrėkino šventės vyksmą – startinio ūpo tikrai nenumušė: lietuviai užsigrūdinę – lietumis mūsų neišgąsdinsi...

„Dialogas“ dėkoja mokykloms, atsiliepusioms į kvietimą siųsti nuotraukas iš Mokslo ir žinių dienos. Kelias iš jų skelbiame.

Visiems linkime dar vienos šaunios pradžios: neužmirškime, žmogaus galimybės – beribės, o tinkamiausias laikas jomis naudotis – visada DABAR!

Petro Lazdos nuotr.

Levitės Kiverienės nuotr.

■ Marijampolės marijonų gimnazijoje naujų mokslo metų pradžios šventę vedė vyriausieji gimnazistai.

■ Mokslo ir žinių šventė Vilniaus Salininkų gimnazijoje.

Petro Lazdos nuotr.

■ Sostinės pradinė mokykla „Žiniukas“ šiemet surengė netradicinę šventę – vietoje gėlių į šventinį renginį vaikai nešėsi po knygą. Šios knygos liko mokyklos bibliotekoje.

Bronislavos Buchienės nuotr.

■ Šventinė Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijos moksleivių eisena su skėčiais.

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims

(tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- ⊗ Švietimo aktualijos
- ⊗ Straipsnių fragmentai
- ⊗ Internetinė apklausa
- ⊗ Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- ⊗ Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.